

Täysistunto

Tiistai 23.5.2017 klo 14.01—16.08

Täysistunto alkoi klo 14.01. Täysistunto päättyi klo 16.08.

Puhetta johtivat puhemies Maria Lohela (14.01—16.00) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.00—16.08).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. U-asiat

Valtioneuvosto on 18.5.2017 toimittanut eduskunnalle Euroopan unionin asian U 33/2017 vp, ja puhemies on lähettänyt sen käsiteltäväksi suureen valiokuntaan, jolle talousvaliokunnan on annettava lausunto.

2.2. Vaalien toimittaminen

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen vaali toimitetaan tiistaina 30.5.2017 kello 14 pidettävässä täysistunnossa. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies valitaan neljän vuoden toimikaudeksi, joka alkaa 1.10.2017 ja päättyy 30.9.2021. Vaali toimitetaan kuten puhemiehen vaali. Edustajille on jaettu asiaa koskeva perustuslakivaliokunnan pöytäkirjanote. Tehtävään ilmoittautuneiden hakemukset ovat nähtävillä keskuskansliassa lainsäädäntöjohtajan huoneessa.

3. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle valtioneuvoston jäsenten sidonnaisuuksista (Leppä, Terho ja Häkkänen)

Valtioneuvoston kirjelmä VN 2/2017 vp

Keskustelu

Työjärjestyksen mukaan eduskunta ei tee päätöstä asiasta. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

4. Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi annetun hallituksen esityksen (HE 15/2017 vp) täydentämiseksi maakuntien rahoitusta koskevien ja eräiden muiden säännösten osalta

Hallituksen esitys HE 57/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, valtiovarainvaliokunnan ja hallintovaliokunnan sekä työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

14.03 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnan käsittelyssä parhaillaan on suurin julkisten palveluiden järjestämisestä koskeva muutos 100-vuotiaan Suomen historiassa. Useat eduskunnan valiokunnat ovat käsitelleet maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistamista koskevaa esitystä pian kahden kuukauden ajan, ja työ jatkuu tiiviinä valiokunnissa.

Eduskunnan jo käsittelyssä olevassa esityksessä on ehdotus siitä, miten perustettavien maakuntien sosiaali- ja terveydenhuollon, pelastustoimen ja ympäristöterveydenhuollon järjestämiseen perustuva rahoitus toteutettaisiin. Näiden tehtävien rinnalla tulevat maakunnat vastaisivat myös muun muassa aluekehitys- ja rakennerahastotoiminnasta, elinkeinojen edistämisestä sekä alueiden käyttöön, maataloushallintoon, lomitukseen, alueelliseen tienpitoon, vesitehtäviin, rakentamisen ohjaukseen, kulttuuriympäristöön, maakunnalliseen identiteettiin ja kulttuurin edistämiseen liittyvistä tehtävistä. Maakunnille ollaan siirtämässä tehtäviä kuntien ja kuntayhtymien lisäksi ely-keskuksilta, TE-toimistoilta ja aluehallintovirastoilta. Kaikkiaan tehtäviä siirtyy kahdeksan ministeriön hallinnonalalta. Maakuntien rahoituksen on ehdotettu perustuvan kattavaan valtion rahoitukseen. Rahoitusta tullaan kohdentamaan maakunnille ensi sijassa yleiskatteellisena mutta myös erillisrahoituksena. Maakuntien rahoituslailla ohjataan juuri yleiskatteellisen rahoituksen kohdentamista. Yleiskatteellisen rahoituksen osalta maakunta voi itse päättää rahojen käytöstä ja kohdentamisesta maakunnan eri tehtäviin.

Tänään keskustelussa olevalla esityksellä täydennetään rahoituslakiehdotusta kattamaan myös muiden kuin sote-, pelastus- ja ympäristöterveydenhuollon tehtävien rahoitus. Maakuntien rahoitusjärjestelmä kattaisi siis kaikki maakuntien vastuulle siirtyvät tehtävät. Maakuntien rahoituslakiin lisätään käsittelyssä olevalla hallituksen esityksellä maakunnan muiden tehtävien muodostama noin 1 miljardin euron rahoitusosuus. Rahoituksen jakoperusteiden lähtökohtana on eri puolilla maata maakuntien toiminnan kustannusten keskeiset perusteet kattava malli. Rahoituksesta 26 prosenttia kohdistuisi asukasmäärän, 55 prosenttia kasvupalvelutekijöiden, 17 prosenttia maatalouslomitukseen ja 2 prosenttia asukastiheyden perusteella. Tämän hallituksen esityksen myötä valtion maakunnille osoittaman yleiskatteellisen rahoituksen osuus nousisi noin 18,5 miljardiin euroon. Yleiskatteellisen rahoituksen

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

tuksen lisäksi maakunnille kohdennettaisiin erillisrahoitusta eräisiin tehtäviin. Niin sanottujen muiden tehtävien osalta erillisrahoituksen osuus olisi noin 2,9 miljardia euroa. Kaikkineen, siis yleiskatteellinen ja erillisrahoitus yhteensä, olisi maakuntien rahoitus yli 21 miljardia euroa vuositasolla — verrattakoon siihen, että valtion budjetin loppusumma on noin 54 miljardia euroa.

On huomioitava, että maakunnittaiset laskelmat rahoituksen tasosta ovat erittäin herkkiä toiminnassa tapahtuville muutoksille. Tämän hallituksen esityksen luvut sekä jo valiokunnissa käsitellyssä olevan hallituksen esityksen luvut perustuvat kunnilta kerättyyn talousarviokyselyyn vuoden 2017 kustannuksista. Lopullisesti maakuntien rahoituksen on tarkoitus määräytyä vuosien 2017 ja 2018 kustannusten keskiarvon perusteella.

Valiokunnissa jo käsiteltävänä olevaan maakuntien rahoituslakiehdotukseen sisältyy sote-kustannusten kasvun hillintää koskeva rahoituksen rajoitin. Rajoittimella tuetaan tavoiteltavaa 2,8 miljardin euron kustannusten kasvun hillintää vuoden 2029 loppuun mennessä. Tällaista rajoitinta ei ehdoteta tulevan maakunnan muita tehtäviä koskevaan rahoitukseen.

Maakuntien muutosvaiheen ja uuteen rahoitusjärjestelmään siirtymisen tueksi rahoituslakiin esitetään otettavaksi käyttöön siirtymäajaksi erityinen harkinnanvarainen rahoitus-erä. Sillä voidaan tasoittaa rahoitusjärjestelmän muutoksen vaikutuksia yksittäisille maakunnille. Harkinnanvarainen rahoitus olisi käytettävissä siirtymäaikana vuosina 2020—2023.

Arvoisa puhemies! Tämä täydentävä esitys sisältää myös jo eduskunnan käsittelyssä olevaan voimaannpanolakiin lisättävän säännöksen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen valtionavustusten takaisinperinnästä luopumiseksi. Tarkoituksena on varmistaa, että uudistuksen vaikutusten seurauksena kunnilta tai kuntayhtymiltä ei perittäisi epätarkoituksenmukaisesti takaisin kyseisiin toimitiloihin myönnettyjä valtionavustuksia.

Arvoisa puhemies! Tässä tiivistetysti se, miten olemme rahoituslakiehdotusta täydentämässä. Esityksen myötä maakuntien rahoituslaki täydentyy kattamaan kaikki maakuntien tehtävät.

14.08 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Kiitos ministerille hyvästä esittelystä. Maakuntalaissahan on ehdotettu säädettäväksi myös muiden kuin sosiaali- ja terveyshuollon, pelastustoimen ja ympäristön ja terveydenhuollon tehtävien siirtymisestä maakunnille, ja tämä lista on varsin pitkä.

Olen tästä asiasta, jonka nyt haluan myös tässä keskustelussa esille nostaa, käynyt keskustelua ministerinkin kanssa jo aiemmin, sillä yksi, sinänsä aika pieni mutta mielestäni aika merkittävä, tehtävä on tältä listalta pois. Toivoisin, että eduskunnassa vielä harkittaisiin sen lisäämistä myös näihin niin sanottuihin maakuntien vapaaehtoihin tehtäviin. Se koskee siis virkistysalueyhdistyksien toimintaa. Meillä Suomessa on kaiken kaikkiaan yhdeksän maakunnallista virkistysaluetoimintaa järjestävää yhdistystä, jotka toimivat siis nykyisten maakuntahallitusten ja maakuntahallinnon alaisuudessa. Nyt tämä uusi laki ei tunnista tällaista toimintaa lainkaan. Nämä eivät ole siis puhtaasti mitään luonnonsuojelutoimijoita vaan ennen muuta jokamiehenoikeuksiin liittyviä ja virkistystoimintaan liittyviä organisaatioita, jotka hankkivat tällaisia kuntalaisille tärkeitä alueita jokamiehenoikeuksilla kaikkien luontoliikuntakäyttöä varten.

Valtio on osallistunut näihin maahankintoihin merkittäväillä osuuksilla. Ensinnäkin maakunnat keräävät tietyn väestöpohjaisen maksun, ja sitten valtio tukee näitä 3—50 prosentilla

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

kauppahinnasta. Nyt toivoisin, että eduskunnassa näitä maakuntahallinnon lakeja käsiteltäessä vapaaehtoisten toimintojen listalle lisättäisiin myös tämä virkistysalueyhdistysten jatko, sillä tällä hetkellä maakunnissa valmistellaan jo erilaisia hallintohimmeleitä yhden tärkeän, sinänsä pienen mutta tärkeän, toiminnan jatkon turvaamiseksi. Se ei ole mielestäni lainkaan järkevää.

14.10 Tytti Tuppurainen sd: Arvoisa rouva puhemies! Hallitus on tuonut eduskunnalle käsiteltäväksi esityksen maakuntien rahoituslain täydentämisestä sosiaali- ja terveystalouden ulkopuolisten tehtävien osalta. Esitys on pääministeripuolueen kannalta tärkeä. Sen myötä maakuntatasolle rakentuva uusi hallinnon porras saa tehtäväkenttensä ja rahoituksensa. Sote-uudistus on toki sekin tärkeä, mutta kyseessä on keskustan lempilapsi.

Hallituksen esityksessä eduskunnan budjettivalta vähenisi merkittävästi maakuntien saadessa enemmän päätösvaltaa niille siirtyvien tehtävien rahoittamisessa. Vaikka pohjimmiltaan rahoitusvastuu tulisi säilymään valtiolla ja valtio budjetissaan määrittäisi maakunnille annettavan yleiskatteisen rahoituksen kokonaismäärän, maakunnat saisivat kuitenkin itse päättää, miten määrärahoja käyttävät.

Maakuntien tasolle rakentuvan hallintomallin keskeinen ongelma tulee esille juuri tehtävien ja rahoituksen eroissa, vallan ja vastuun erkanemisesta toisistaan. Valtio on siirtämässä huomattavan rahoituksen maakuntien päätösvaltaan. Itsehallinnossa, paikallisten ja alueellisten kysymysten tuntemisessa, ei sinänsä ole mitään väärää. Se on periaate, johon nojaututaan kunnallisten palveluidenkin järjestämisessä. Tässä on kuitenkin merkittävä ero: kunnat vastaavat ainakin osasta rahoituksestaan. Niissä mietitään tarkoin, mihin kuntalaisilta kerätyt rahat käytetään. Uusi maakuntahallinto käyttää valtion rahaa. On vaara, että siitä tulee isännätöntä ja emännätöntä rahaa.

Toinenkin murroskohta vallan ja vastuun välillä on ilmeinen. Sekin liittyy alueen tuntemiseen: Maakunnat pääsevät päättämään työllisyyteen ja elinkeinoihin liittyvistä asioista. Ne eivät kuitenkaan kanna vastuuta seurauksista.

Arvoisa puhemies! Asia, johon haluan erityisesti kiinnittää huomiota, on yleiskatteellisen rahoitusmallin vaikutukset työvoimapalveluihin. Työvoimapalvelut tulevat siirtymään maakunnille, ja tähän liittyen riski piilee siinä, että työvoimatoimet saattavat jäädä nykyistä vähemmälle huomiolle, kun maakuntien vastuulla eivät ole työttömyydestä aiheutuvat taloudelliset menot, sillä valtio vastaa työttömyysetuuksien kustannuksista. Tähän lisättyinä vielä se, että niin kutsutun kasvupalvelukertoimen, 18 §, myötä maakunnan saama rahoitus määräytyy sen mukaan, kuinka korkea työttömyys maakunnassa on. Sen sijaan, että työvoimapalveluiden rahoitus siirretään yleiskatteelliseen rahoitusmalliin, tulisi työvoimapolitiittisten toimien rahoitus pitää vahvemmin valtion ohjauksessa ja rahoituksen pitäisi olla korvamerkittynä maakunnille. Esitys jättääkin avoimeksi kysymyksen sen, miten turvataan, ettei maakuntien välille pääse syntymään alueellisia eroja maakuntien itse saadessa päättää näiden määrärahojen käytöstä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esittämä rahoitusmalli on selkeästi tarkoitettu välivaiheen ratkaisuksi. Se tulee vastaan sanomattomasti näkyviin jo siitä, että rahoituksen tasoa ei riittävästi olla tarkistamassa, riittäviä indeksikorotuksia ei tule. Ehkä kyseessä on yhdenlainen säästölaki, sellainen, jolla vastuu siirretään tuleville hallituksille, tai sitten järjestelmä on viritetty siten, että joudumme lopulta palaamaan ajatukseen maakuntien omasta verotusoikeudesta. Maakuntaverossa olisi puolensa, hyvät ja huonot. Ne lisäisivät päätösvaltaa ja rahoitusvastuun kytkentää. Toisaalta niiden myötä veroaste nousisi ilman näkyvää,

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

hyvää syytä. Joka tapauksessa olisi rehellistä kertoa, mihin ollaan menossa. Tämä laki on tilapäinen, ja sen taustalla on politikointi, ei niinkään alueiden kehittäminen.

14.14 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Tässä lakiesityksessä on kysymys niin sanotuista non-sote-palveluista ja niiden palvelujen osalta rahoituksen valtavasta muutoksesta. Rahoitusvastuu säilyy valtiolla, mutta eduskunnan budjettivalta kapenee huomattavasti. Valtion budjetissa osoitettaisiin jatkossa vain maakuntien kokonaisrahoitus, jonka parametrit olisi laissa säädetty. Maakunta päättäisi sitten itse, mihin haluaa rahat käyttää.

Tähän esitykseen liittyy monia kysymyksiä. Esimerkiksi minkä takia non-sote-palveluiden toimeenpanoa halutaan hajauttaa maakunnille, kun se hallituksen omankin arvion mukaan lisää kustannuksia ja edellyttää uusia keskittämistratkaisuja? Yleiskatteellisen rahoitusmallin suurin riski on siinä, että maakunnat käyttävät non-sote-palveluihin vähemmän resursseja kuin mitä valtio tällä hetkellä käyttää. Maakunnissa todennäköisesti halutaan panostaa sote-palveluihin ja muut palvelut uhkaavat jäädä vähemmälle huomiolle.

Erityisen huolissani olen työvoimapalvelujen tulevaisuudesta. Tämä huoli on tullut esille myös työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan monissa asiantuntijakuulemisissa. Huomionarvoista on, että valtiolla ei olisi jatkossa työkaluja vaikuttaa työvoimapolitiikan rahoituksen määrään. Huolestuttavaa on myös se, että nykyinen malli, jossa valtio on pystynyt osoittamaan aktiiviseen työvoimapolitiikkaan lisärahoitusta suhdannetilanteiden mukaan, poistuu. Kun tähän lisätään vielä non-sote-palveluiden laskennallisen rahoituksen riittämättömät indeksikorotukset ja se, että STM:n työttömyyskorvausmomentilta maksettu palkkatuki uhkaa poistua kokonaan, niin rahoituksen riittämättömyys alkaa olla melkoinen ongelma. Jos vielä TYP-toiminnan kaltainen toiminta heikkenee, vaikeutuu tai jopa poistuu kokonaan, niin kohta ollaan professori Mikko Mäntysaaren kuvaamassa tilanteessa, jossa työttömyyden torjunnasta ollaan siirrytty työttömien torjuntaan. Hallituksen monet muutkin työttömyyden hoidon esitykset ovat nimittäin viemässä tähän samaan suuntaan.

Suuri kysymysmerkki on myös se, mikä motivoi maakuntia panostamaan aktiiviseen työvoimapolitiikkaan, kun työttömyysetuuksien kustannukset rahoitetaan valtion toimesta ja sosiaalivakuutusmaksuilla. Samoin verotulot kertyvät valtiolle ja kunnille. Kaiken huipuksi maakunnan rahoitus riippuisi työttömien määrästä. Työmarkkinatuen sakkomaksut eivät poista tätä työttömyyden alentamisen kannusteiden vähäisyydestä johtuvaa ongelmaa. Kunnilla työllistämisen motivaationa on tälläkin hetkellä ainakin verotulojen kasvu.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on hyvä esimerkki siitä, että nyt mennään liian isoilla askelilla eteenpäin. Kohta kukaan ei hahmota, mitä ollaan tekemässä ja mitä seurauksia milläkin lakiesityksellä on. Olisi ollut paljon järkevämpää toteuttaa sote-uudistus ensin ja edetä vasta sitten maakuntauudistukseen. Nyt synnytetään täysin uusi hallinnon taso, jolle kootaan erilaisia huonosti yhteensovitettavissa olevia asioita. Tästä voi tulla vielä aikamoinen sotku.

14.18 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Pidän työvoimapalveluja tärkeinä, mutta samalla ihmettelen tätä keskustelua maakuntien päätösvalasta. Lähes päivittäin saamme lukea lehdistä ja kuulla muualta asiantuntijalausuntoja, joissa arvostellaan sitä, että tulevien maakuntien itsehallinto, oma päätösvalta jää kovin kapeaksi. Ja samanaikaisesti, kun käydään eri asioita läpi, kuten nyt tässä työvoimapalveluita tai valiokunnissa sote-asioita, arvostellaan sitä, että kansalaisten yhdenvertaisuuden kan-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

nalta maakuntien päätösvalta on jäämässä liian laajaksi. Minun mielestäni pitää tiedostaa se, että jos ja kun olemme luomassa maakuntaitsehallintoa, niin tämä itsehallinto, aivan kuten kuntienkin kohdalla, pitää sisällään tietynasteista omaa päätösvaltaa, joka voi johtaa ja käytännössä johtaakin erilaisiin tilanteisiin eri maakunnissa.

Puhemies Maria Lohela: Käydään hetki debattia, tässä on useampia vastauspuheenvuoroja pyytäneitä.

14.19 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässähän saattaa olla sellainenkin päätöksentekotilanne, jossa molemmat edustaja Zyskowiczin kuvaamat vaihtoehdot ovat tosia. Eli on asioita, joissa maakunnalle todellakaan ei jää itsenäistä päätösvaltaa, se toimii lähinnä valtion maksukonttorina. Sitä voi perustellusti arvostella muun muassa niillä perusteilla, mitä maakuntien ja ylipäänsä kuntien itsehallintoon paneutuneet tutkijat ovat tehneet. Ja sitten toisaalta täällä työvoimahallinnon puolella, työllisyyspalvelujen puolella on aito huoli siitä, että kun rahoitus on sitä samaa rahaa, jonka voi käyttää muualla, niin käykö niin, että nämä työllisyyden hoitoon liittyvät tehtävät jäävät toteuttamatta sen takia, että rahaa joudutaan käyttämään sosiaali- ja terveyspalvelujen puolelle, kun sillä puolella on sitten kuitenkin menokatot olemassa suhteessa kokonaisrahoitukseen.

14.20 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kysymys on kyllä myös yhdenvertaisuudesta. On kyseenalaista yhdenvertaisuuden kannalta, jos maakunnissa on kovin erilaiset palvelut. Jos ajatellaan nyt esimerkiksi pitkäaikaistyötöntä, niin jossain maakunnassa hän saattaa saada koulutusta, erilaista tukea ja ohjausta ja jossain toisessa maakunnassa ei. Eli kysynkin ministeriltä: onko tähän edes millään tavalla ajateltu tällaisia minimipalveluita, jotka voitaisiin turvata, asuipa ihminen ja olipa pitkäaikaistyötön missä maakunnassa tahansa, että se ei jäisi täysin maakuntien ratkaisuvallan alle?

14.21 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun sote- ja maakuntauudistusta lähdettiin tekemään, oli kaikilla selkeä päämäärä siitä, että yhdenvertaisuutta ja ihmisten tasa-arvoa pitää lisätä. Nyt maakunnille aiheutetaan kuitenkin kohtuullisen omituinen tilanne, kun maakunnalla on oikeus päättää vain menoista mutta ei lainkaan tuloista. Maakunta ei saa siis päättää verotusoikeudestaan, maakunta ei saa päättää lainanotosta, ei investoinneista, mutta maakuntapäätäjät joutuvat parhaansa mukaan päättämään siitä, miten valtiolta saadut rahat ohjataan eteenpäin ja millaisiin tarkoituksiin.

On ilman muuta selvää, että se huoli, joka tässäkin salissa on jo sanottu siitä, että yhdenvertaisuus ei toteudu vaan päinvastoin eriarvoisuus saattaa pahentua, on tosiasia. Meille on tulossa hyvin erilaisia maakuntia, joissa palvellaan eri tarkoitusta, toteutetaan erilaisia asioita. Iso huoli on siitä, että kun rahoitus on yleiskatteellista, niin työllistämispalveluihin rahaa ei enää löydy, kun hoidetaan niitä lonkkaleikkauksia. Miten turvataan se jatkossa, [Puhemies koputtaa] että eri maakuntien asukkaat olisivat yhdenvertaisia keskenään?

14.22 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On tietysti selvä, että paras malli olisi se, että olisi maakuntaverot, jonka maakunta itse päättäisi, mutta tässä aikataulussa kun nyt edetään, niin siihen ei ole mahdollisuuksia. Toivottavasti myöhemmin selvitetään se. Sitten meille jää voimaan lainsäädäntö, joka antaa työttömälle

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

niin kuin kaikille muillekin maakunnan asukkaille tietyt oikeudet, ja niihin maakunnan on vastattava. Ihmettelen tätä, että sosiaalidemokraatit arvostelevat tätä rahoitusmallia. Tämä on kuitenkin keino, jolla maakunnan itsehallintoa vahvistetaan, kun se saa könttärahan, ja kun maakunnat ovat erilaisia, niin maakunnan päättäjät, demokraattisesti valitut päättäjät, voivat sitten painottaa niitä tarpeita, jotka kussakin maakunnassa on. Ja lähden siitä, että työllisyys on kaikkien tavoite, hyvä, korkea työllisyysaste.

14.23 Jari Myllykoski vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täytyy sanoa, että aika ristiriitaisin tuntein tätä ottaa vastaan, kun työkalupakissa on vain yksi elementti, jolla pitäisi sitten huolehtia erilaisissa maakuntarakenteissa olevia erilaisia ongelmia, ja siinä mielessä yhdenvertaisuus kyllä todellakin vaarantuu. Se on totta kai selvä, että jokainen maakunta sitten omassa muassaan päättää siitä, mikä on se kaikkein tärkein, ja maakuntahallinnon poliittisin voimasuhtein valitut hallinnot sitä hoitavat. Onko keskiössä se, että me haluamme huolehtia meidän vanhuksistamme mahdollisimman hyvin ja kunniakkaasti? Onko meillä kärjessä se, että työllisyys on kuitenkin se yksi kaikkein tärkeimmistä asioista, millä myös rahoitetaan sitten näitä vanhusten hoivapalveluita tai, niin kuin edustaja Järvinen sanoi, lonkkaleikkauksia? Kyllä me olemme melkoisessa ristiriidassa siitä, kuinka Suomessa tasavertaisuus tämän myötä voi toteutua.

14.25 Stefan Wallin r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiinnitin huomiota pieeneen mutta alueellisesti hyvinkin tärkeään yksityiskohtaan, nimittäin saaristoliikenteeseen. Tällä hetkellä Varsinais-Suomen ely-keskus on vastuussa koko maan saaristoliikenteen järjestämisestä, ja tämän esityksen mukaan tämä vastuu siirrettäisiin nyt kokonaan valtiolta maakunnille. On tiedossa myöskin se, että 90 prosenttia kaikesta saaristoliikenteestä tapahtuu Varsinais-Suomen alueella, joten pitäisin suotavana, että tämä järjestämisvastuu jatkossa annettaisiin kokonaisuudessaan Varsinais-Suomen maakunnalle ja että valtio myöskin antaisi sitten sen tarvittavan rahoituksen vähintäänkin nykyisen palvelutason ylläpitämiseksi.

Jag anser alltså att Egentliga Finlands förbund, som i dag har 90 procent av all skärgårds trafik på sitt område, också i framtiden borde vara den ansvariga myndigheten när det gäller att upprätthålla och sköta skärgårdstrafiken. Hoppas ministern kan bekräfta att så här kommer att gå.

14.26 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri vakuutti puheessaan, että työ maakuntalain ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain voimaannpanosta jatkuu tiiviinä valiokunnassa. Hyvä näin, koska kaikki aikataulut paukkuvat.

Ict-lösningar spelar en avgörande roll i hur hela den här landskaps- och social- och hälsovårdsreformen kommer att lyckas, och som vi vet är tidtabellen ytterst kort för detta massiva projekt. Jag skulle fråga ministern om ni verkligen är övertygad om att vi kommer att ha ett gemensamt fungerande ic-system den dag reformen träder i kraft. Det är skäl att komma ihåg att om systemen inte fungerar så är det risk för både patientsäkerheten och för människoliv.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

Sote-uudistuksen onnistuminen on siis kiinni monista osista ja niiden onnistumisesta, joista yksi on muun muassa toimivat ict-järjestelmät. Kysyn ministeriltä: missä vaiheessa mennään ict-hankkeiden suhteen? On syytä muistaa, että jos järjestelmät pettävät, kyse voi olla ihmishengestä ja potilasturvallisuudesta.

14.27 Timo V. Korhonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän kyllä täällä esitetyt huolet muun muassa työllisyyden hoidosta, mutta tämä yleiskatteellinen rahoitus on myös osa itsehallintoa. Minä kyllä luotan monella tavalla maakuntiin. Minä en tiedä maakuntaa, missä ei oltaisi huolissaan maakunnan työttömyyden hoidosta. Uskon kyllä siihen, että maakunnassa itse tiedetään, mikä on omalle maakunnalle parempi, tiedetään paljon paremmin kuin täällä ministeriössä. Mutta tähän rahoitushuoleen liittyen, miten on, ministeri: Kun nyt tämä rahoitusjärjestelmä on olemassa, onhan nyt kuitenkin sillä tavalla, että hyvin aktiivisesti seurataan, millä tavalla tämä rahoitus tulee jatkossa maakuntien tarpeisiin vastaamaan? Ja kuinka suuri herkkyys meillä sitten on reagoida mahdollisiin rahoitusvajaisiin?

Puhemies Maria Lohela: Otetaan vielä edustajat Viitanen, Lindtman ja Uotila, ja sitten ministerin puheenvuoro.

14.28 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Juuri edellisessä puheenvuorossa ihan oikeutetusti kysyttiin, miten varaudutaan siihen tilanteeseen, että maakunnissa nämä resurssit ovat riittävät. Se on ihan oikeasti aito huoli, mistä ollaan paljon keskusteltu.

Toinen asia, mistä myös tässä salissa on aikaisemmin keskusteltu, on se huoli, mikä nytkin tuli esiin, eli tässä tilanteessa näillä malleilla on suuri vaara, että käy niin, että työvoimapaalvelut ihan oikeasti jäävät vaille riittäviä resursseja. Joka ikinen ymmärtää sen, että työllisyyden hoito, kaikki aktiivitoimet ovat aivan olennaisia asioita myös siinä, että tulevaisuudessa voimme nämä palvelut turvata. Siksi tämä on todella mielestäni iso, oikeutettu huoli, ja toivoisin, että sitä voitaisiin myös hallituksen päässä analysoida tätä päivää tarkemmin. On aivan selvää, että kun on tietty määrä rahaa ja aivan pakko ja välttämätöntä ja oikein huolehtia sosiaali- ja terveystalouksista hyvin, niin sitten jos siinä varjolla monien syiden summana käy niin, että varaa ei enää riitäkään riittävään aktiivisuuteen työllisyyden hoidon suhteen, niin olemme todella hankalassa tilanteessa. Siksi, puhemies, minusta tämä huoli ei ole merkityksetön.

14.29 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Varmaan me kaikki olemme samaa mieltä, että kaikissa maakunnissa kaikki tulevat maakuntapäätäjät ovat tietenkin huolissaan työllisyydestä ja varmasti sydäntä hoitaa asia löytyy. Mutta tämän esityksen ongelma on se, että nyt tämä oikeastaan sinetöi sen, että jatkossa tässä maassa työllisyyden hoito jää markkinoiden armoille.

Tämän hallituksen aikana kokoomuksen kovan linjan tukemana tässä maassa loppuu työmarkkinapolitiikka, keskitetyt sopimukset, joilla voitaisiin koordinoita, sovittaa finanssipolitiikkaa yhteen. Työvoimapolitiikka on ollut tapa tasata suhdanteita. Nyt se viehdään tästä pois, ja se tulee täysin riippuvaiseksi näistä sote-menoista. Ei meille jää enää mitään suhdannekomponenttia, mitään työkaluja, joilla pystyttäisiin vaikeisiin suhdannetilanteisiin varautumaan, vaan ainoa keino on sopeuttaa. Ainoa jousto tässä on sopeutus.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

Tämä on markkinamiesten unelma. Ei jää päätöksentekijöille enää keinoa puuttua työttömyyteen tämän hallituskauden aikana niin, että sillä vaikutusta olisi. Ainoa keino on sopeutusleikkaus [Puhemies koputtaa] ja työttömyysturvaleikkaukset. Jos tämä menee läpi, leikkauksia on luvassa lisää.

14.30 Kari Uotila vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllähän se on niin, että jos työvoimapalvelut markkinaehtoisetetaan ja yksityistetään, niin kyllä siinä menee erittäin keskeinen osa pohjoismaisesta hyvinvointimallista ja sen keskinäisestä vastuujaoista.

Täällä puhutaan kauniisti maakuntien itsehallinnosta. Ei ole todellista itsehallintoa, kun ei ole verotusoikeutta, kun ei ole taloudellista itsenäisyyttä. Maakuntien koot ovat aivan... Espoo on toiseksi suurin kaupunki, Espoossa kaupunginosista muutama on samankokoinen kuin pienimmät maakunnat, puhumattakaan Uudenmaan maakunnan koosta.

Elikkä tämä koko maakuntaudistus on torso kaiken kaikkiaan, ja sehan syntyy vain tällaisen lehmänkaupan seurauksena. Se on tosi surullista, ja nyt tuolla asiantuntijakuulemisissa on väläytelty, että kun rahat loppuvat pienimmistä maakunnista, niin sitten on pakko liittyminen. En tiedä, montako maakuntaa meillä kymmenen vuoden päästä sitten on.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Vehviläinen, enintään 5 minuuttia, ja sitten voidaan jatkaa debattia.

14.32 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Tästä opposition kritiikistä jään kyllä hämmentyneeksi siinä, että toisaalta arvostellaan sitä, että eduskunnan budjettivalta kapenee ja se päätöksenteko menee sinne maakuntiin, ja toisaalta sitten arvostellaan siitä, että maakunnilla ei ole riittävästi itsehallintoa. Tämä on vähän vaikeasti yhteensovittavissa.

Mutta sitten totean tähän yhdenvertaisuuskysymykseen: Meillä on Manner-Suomessa 295 kuntaa, ja ne vastaavat tällä hetkellä myös sosiaali- ja terveystalouden järjestämisestä, osittain tuottamisesta ja sitten rahoittamisesta. Ja kun puhutaan yhdenvertaisuudesta, niin nyt tällä hetkellä kyllä todellakin voidaan todeta, että ei ole sitä yhdenvertaisuutta. On varmasti ihan selvä asia, että leveämpiä hartioita tähän hommaan tarvitaan, että voidaan kaikille kansalaisille tarjota sosiaali- ja terveystaloudet säällisellä tavalla.

Sitten minä totean tästä rahoitusasiasta: Kun tarkasti kuuntelitte, niin se sote, pelastus ja ympäristöterveydenhuolto ovat 17,5 miljardia euroa, ja se rahoitus perustuu hyvin pitkälle THL:n kriteereihin, eli se on se suurin osa. Suurin osa maakuntien tehtävästä on tätä sote-tehtävää, ja niin sen pitää ollakin — se on niin tärkeä asia.

Mutta sitten on tämä muiden tehtävien rahoitus, josta äsken kerroin, että miljardi on sitä yleiskatteelliseen menevää ja 3 miljardia jää tänne erillismomenteille, ja nyt puhutaan näistä. Minä haluan todellakin todeta sen, että kyllä meidän pitäisi myös täällä eduskunnassa luottaa enemmän siihen, että maakunnissa ja alueilla ne päättäjät ajattelevat sen alueensa ja maakuntansa etua ja he tuntevat ne erityisasiat, millä he katsovat, että oma maakunta voi lähteä kasvuun — vaikka Lapissa matkailu, joka onkin lähtenyt kunnolla kasvuun, tai mikä buusti Varsinais-Suomessa kaiken kaikkiaan on. Voisimmeko me täällä, kansallisessa parlamentissa, luottaa siihen, että siellä tunnetaan parhaiten ne erityisasiat, joissa päästään eteenpäin? Ja tämä liittyy tähän kasvupalveluasiaan. Te tiedätte, että kasvupalvelulaki on se sisältölaki, jossa on tarkemmin näistä työvoimapalveluista ja kasvupalveluista, yrityksiin liittyvistä asioista, sisältöä.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

Mutta sen kiistan jyrkästi, ettemmekö eduskunta ja me täällä pystyisi enää vaikuttamaan tämän jälkeen työvoimapalveluiden rahoitukseen. Meillä on valtion budjetti, ja kuten äsken sanoin, niin ainakin toistaiseksi nämä maakunnat lähtevät liikkeelle sillä tavalla, että valtio rahoittaa ne, joten se on kyllä myös meidän käsissämme täällä, miten paljon sinne työvoimapalveluihin sitä rahoitusta annetaan.

Sitten kysymys siitä, jätetäänkö pitkäaikaistyöttömät tai heikommin työllistyvät oman onnensa nojaan: Totta kai meillä on olemassa edelleenkin lainsäädäntö, substanssilainsäädäntö, ja samalla tavalla kuin soten puolella järjestäjä on maakunta myös näitten työvoima- ja kasvupalveluitten osalta järjestäjä on maakunta. Se on maakunnan vastuulla, ja tässäkin taas ajattelen, että ei kai voi olla tärkeämpää tehtävää maakunnalla kuin yrittää saada mahdollisimman moni ihminen töihin. Sehän on ihan selvä asia, että meidän pitää tällä tavalla ajatella.

Sitten minä totean tästä, kun täällä käytettiin sanaa "non-sote-palvelut". Jos minä voin sanoa, niin minä en pidä sitä hirveän hyvänä terminä, koska se määrittää nämä muut tärkeät tehtävät, jotka liittyvät vaikka työvoimapalveluihin ja vaikka tienpitoon ja näihin muihin tehtäviin, vain soteen nähden muina tehtävinä. Eihän se näin ole. Ne ovat tärkeitä tehtäviä, niin kuin me kaikki kaiken kaikkiaan tiedämme.

Östman kysyi näistä ict-asioista. Niistä toistan sen, mitä puoliväliriihessä linjattiin. Eli kaiken kaikkiaan kehyksissä tälle kaudelle on se noin 900 miljoonaa euroa, plus on tehty pääomituspäätös siitä sote-ict-kehittämisyhtiöstä, että siihen laitetaan 90 miljoonaa. Siitä tehdään lähiviikkoina päätös, ja se mahdollistaa isot panostukset kaiken kaikkiaan. Tämä kokonaisuus on tosi tärkeä, ja jokainen meistä ymmärtää, että myöskään valinnanvapaus ja tämä sote-järjestelmä eivät voi toimia ennen kuin tietojärjestelmät toimivat kunnolla.

Sitten edustaja Korhonen kysyi, miten reagoidaan rahoitustarpeeseen. Siitä esityksestä, mikä teillä nyt täällä on käsittelyssä, te näette, että siinä puhutaan viiden vuoden siirtymäajasta: mitä se tarkoittaa sitten tämän vuoden tasossa, kun meillä on laskettu se rahoitus viidelle vuodelle tämän vuoden tasossa. Ja korostan sitä, että olkaa varovaisia, älkää täysin luottako niihin tämän vuoden rahoitustasolaskelmiin. Rahoituslaskelmat tarkentuvat vielä monta kertaa ennen kuin ollaan niissä vuoden 2019 luvuissa, jotka tehdään vuosien 17–18 keskiarvon perusteella. Ja sitä korostan, että me olemme varautuneet siirtymävaiheen osalta tällä harkinnanvaraisella rahoituksella, ja se on tärkeä asia, koska ei kukaan halua, että mikään maakunta joutuisi heti huonoon tilanteeseen ja ei pystyisi tuottamaan niitä tehtäviä.

Puhemies Maria Lohela: Jatketaan debattia.

14.37 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Norsu syödään yleensä palasina, mutta nyt tuntuu siltä, että se haukataan yhdellä haukkauksella, ja siinä on iso riski, että osa toiminnoista hukkuu ja tukehtuu tähän mekanismiin.

Sote-puolella meillä on aika tiukka lainsäädäntö, joka kertoo, mitä palvelua ihmisille on tarjottava ja mitkä ovat sen asiakkaan oikeudet. Mutta mikäli nyt luonnosvaiheessa oleva kasvupalvelulaki toteutuu, niin se tarkoittaa sitä, että meidän työvoimapalvelulaistamme puretaan valtaosa ja sinne jää ikään kuin vapaakenttä, jossa maakunnat saavat päättää, minkälaisia palveluja he ostavat ja tilaavat ja minkälaisia palveluja he työttömille tarjoavat tai työnhakija-asiakkaille. Tässä piilee se iso riski, kun samaan aikaan valtiotasolla säädetään laki, joka edellyttää työtöntä joko saamaan töitä itsellensä tai osallistumaan aktiivitoimiin, ja jos ei onnistu löytämään aktiivitoimia tai töitä, niin työttömyysturva alenee. Mutta maa-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

kuntatasolla meillä ei ole lainsäädäntöä, joka velvoittaisi maakunnan tarjoamaan näitä aktiivitoimenpiteitä. Tästä näkökulmasta [Puhemies koputtaa] ihmiset ovat hyvin erilaisessa asemassa eri puolilla Suomea riippuen siitä, mikä työmarkkinatilanne on.

14.38 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Maakuntien rahoitusjärjestelmässä on varmasti jatkossakin kehitettävää, eikä tämä laki ja lainsäädäntökokonaisuus missään mielessä ole viimeinen sana tässä asiassa.

Mutta kyllä minun mielestäni on ristiriitaista, että samaan aikaan valitetaan maakuntien liian vähäistä päätösvaltaa asioihin ja toisaalta valitetaan sitä, että eri maakunnissa palvelut tulevat olemaan vähän erinäköisiä ja ihmiset joutuvat erilaisiin tilanteisiin. Tämähän kuuluu itsehallintoon. Jos täällä, kuten edustaja Järvinen, vaatii lisää itsehallintoa, niin itsehallinnon lisääminen ja vahvistaminen tarkoittaa lisää erilaisia tilanteita eri ihmisille. Näin toimii maakunnissa tämä asia ja näin toimii kunnissa. Meillä on esimerkiksi sivistykselliset perusoikeudet kuntien varassa, ja totta kai me tiedämme, että kouluolot eri kunnissa ovat hyvin erilaiset, mutta se johtuu kuntien itsehallinnosta.

14.39 Eero Heinäluoma sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowicz vertasi tätä maakuntauudistusta kuntien itsehallintoon. Tässä on se megalomaaninen ero toteutuksessa, että valtio päättää maakuntien menojen enimmäismäärän ja ilmoittaa, että paitsi että maakunnilla ei ole omaa tulopohjaa, ne eivät myöskään saa edes velkaantua. Valtio huolehtii tällä leikkurimenettelyllä siitä, että menoja ei ylitetä. Ja siitähän seuraa tietenkin se huoli, että sitten, jos menokatto tulee vastaan, sen lopputuloksena on, että ei voida taata nykyisiä minimipalveluja, jotka nykyisen kuntien hoitaman systeemin mukaan kuuluu hoitaa.

Ja tämä sama on toisinpäin. Sitten kun on asioita, jotka eivät ole terveyden päälle, niin kuin työllisyyden hoito, kunnat voivat tulla tilanteeseen, että kun ei ole säädetty, mitä nämä työllisyyspalvelut ovat, niin sieltä sitten karsitaan.

Ikävä kyllä, edustaja Zyskowicz, niin käsittämätön kuin tämä ongelma onkin, juuri tällaisen ongelman te olette onnistuneet tänne eduskuntaan tuomaan.

14.41 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Itsehallintoa on erilaista. Meillä Suomessa tunnetaan vaikkapa myös Ahvenanmaan itsehallinto, ja taitaa saamelaiskäräjilläkin olla jonkinlainen itsehallinto joissakin asioissa. En siis varsinaisesti rinnastanut maakuntien ja kuntien itsehallintoa. Toki tunnen ja tiedän, että niissä on paljon eroja.

Toin esiin sen, että itsehallinnon idea johtaa siihen, että eri yksiköissä, näissä itsehallinnollisissa yksiköissä, ihmiset ovat erilaisissa tilanteissa. Jos me otamme tämän päivän kunnallisen itsehallinnon, niin me tiedämme, että joissain kunnissa terveyskeskukset eivät maksa mitään ja joissain toisissa maksavat, me tiedämme, että joissain on erilaisia lukioita, joissain ei ole mitään lukioita ja niin edelleen. Ja kuitenkin kyse on sivistyksellisistä perusoikeuksista.

Aivan samalla tavalla maakuntien itsehallinto tulee johtamaan siihen, että on erilaisia käytäntöjä ja tilanteita, ja tämä asia ei ratkea sillä eikä ratkeaisi sillä, että niillä olisi verotusoikeus.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

14.42 **Eero Heinäluoma sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olennaistahan on, että tällä hetkellä on kuitenkin meidän palveluihin, useimpiin kuntien tekemiin palveluihin, säädetty minimitaso, joka kunnan täytyy täyttää. Meillä on jopa normistoa siitä, miten vanhuksia pitää hoitaa, mikä palvelutaso minimissään pitää olla. Sitäkin tosin kritikoidaan, onko se riittävä.

Mutta tässä uudessa systeemissä pulma on, että valtio panee tämän pakkomenokaton päälle ja sen jälkeen jää arvoitukseksi, tulevatko uudet maakunnat pärjäämään niin, että ne voisivat edes tämän nykyisen minimitason taata oman maakuntansa jäsenille. Ja sitä on perustellusti arvosteltu ja tästä ollaan perustellusti huolissaan.

Minusta olisi viisainta tunnustaa, että tämä huoli on aiheellinen. Eikä tämä ole vain niin, että oppositio pelaa mörköjä, koska tätä kritiikkiä esittävät enimmäkseen ja kaikkein kovimmin asiantuntijat, viimeksi tuoreessa Helsingin Sanomissa, jossa erittäin rajusti arvosteltiin tätä hallituksen valitsemaa suuntaa.

14.43 **Mikko Kärnä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Hivenen hämmästyneenä täytyy kyllä kuunnella tätä opposition kritiikkiä, erityisesti näistä tähän uudistukseen liittyvistä työllisyyskysymyksistä. Edellisellä hallituskaudella toteutettiin ennätyksellisen suuret valtionosuusleikkaukset kunnilta, riippumatta siitä, että kunnilla on valtavasti erilaisia työllisyyden hoitoon liittyviä lakisääteisiä tehtäviä. Haluaisin kysyä: missä se teidän huolenpitonne oli silloin, kun näitä leikkauksia tehtiin?

Tämä maakuntauudistus on erinomainen uudistus. Tämä toteuttaa läheisyysperiaatetta. Tällä siirretään valtaa keskushallinnolta maakuntapäätäjille. Tehdään päätöksiä siellä lähempänä ihmisiä, ja aivan kuten edustaja Korhonen ansiokkaasti totesi, yleiskatteellinen rahoitus on osa itsehallintoa. On aivan selvää, että tätä rahoitusjärjestelmää on seurattava, kuten edustaja Zyskowicz sanoi. Varmastikaan tästä ei valmista tule, mutta eteenpäin mennään, ja se on tärkeintä.

14.44 **Tytti Tuppurainen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän kritiikimme iso kuva on kuitenkin se, että meidän mielestämme tässä isossa uudistuksessa olisi tullut mennä sote edellä, sosiaali- ja terveystalouden uudistus edellä, ja tämä muu kuin sote, sanottakoon sitä nyt non-soteksi, olisi täytynyt laatia hallitusti ja kaikki vaikutukset huolella arvioiden.

Nyt huolestuttaa erityisesti nämä työvoimapolitiikka ja se, miten käy työllisyyden hoidon ja erityisesti pitkäaikaistyöttömien. Se johtuu, puhemies, siitä, että maakunnalla ei ole riittäviä taloudellisia kannustimia työttömyyden hoitoon. Ensinnäkin maakunnassa olevat työttömät saavat työttömyysetuutensa sosiaalivakuutuksesta, eikä maakunta kannu vastuuta kustannuksista. Mutta toinenkin puoli on: maakunta ei myöskään kerää veroja, vaan kaikki maakunnasta saatavat verotulot tilitetään valtiolle tai kunnille. Näin ollen maakunnalla ei ole intressiä kehittää ja parantaa alueensa työllisyyttä, ja tämä huoli on aivan aiheellinen, että aktiivinen työvoimapolitiikka jää heitteille, ja tälle on ihan taloudelliset perusteet. Senpä tähden me oppositiossa toivomme, että nämä työllisyyden hoidon määrärahat olisivat korvamerkittyjä.

14.45 **Mika Kari sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kunnallisen ja maakunnallisen itsehallinnon perusta on ollut subsidiariteettiperiaate, jolla päätöksentekoa viedään mahdollisimman alas siihen tasoon, jossa ovat kuntalaiset veronmaksajat ja

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

sitä kautta myös kuntien päättäjät. Nyt olemme hallintovaliokunnassa päässeet kuulemaan kesken olevista lainsäädännön uudistuksista, ja vaikka en tähän kuulemiseen viittaa, voin viitata median tietoihin, niin kuin edustaja Heinäluoma. Asiantuntijoiden huoli tästä maakuntien itsehallinnosta tai kunnallisesta itsehallinnosta on tosi ja aito. Miten voi maakunnasta puhua itsehallinnollisena alueena, jos maakunnalla ei ole verotusoikeutta, ei yleistä toimialaa, valtion palvelukeskukset ohjaavat menokatoilla ja niin edelleen? Mitä, ministeri, tuumitte vertauksesta: maakunnallinen itsehallinto käsitteenä kuulostaa lähes yhtä kauniilta kuin joissain kommunistisissa maissa kansandemokratia? Kaksi kaunista sanaa, mutta yhdistelmänä ei välttämättä toteuta ehkä sitä demokratiakäsitystä, mikä meillä kuntalaisilla on.

14.46 Timo V. Korhonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tietysti täytyy sanoa, että tämä esitys ei ole täydellinen ja sitä on syytä vielä reivata. Totta kai tämä rahoitus, maakuntaverot, on yksi merkittävä osa itsehallintoa. On myönteistä huomata, että täällä opposition puolella nyt on hyvin selkeä kannatus sille, että jatkossa maakuntaverot on malli, joka on syytä ottaa käyttöön. Mutta tähän itsehallintoon liittyy myös monia muita asioita, muun muassa rahoituksen osalta tämä yleiskatteellisuus. Maakunnilla on maakuntavaltuusto, maakuntavaalit, oikeus päättää organisoitumisesta. Maakunnilla on sopimusvaltuus, sopimusvapaus, mahdollisuus tehdä omaa kehittämistyötä. Maakunnilla on myös yleistä toimivaltaa, kunhan se ei ole ristiriidassa kuntien päätösvallan kanssa. Eli kyllä tässä maakuntahallinnollisessa uudistuksessa on myös erittäin paljon niitä elementtejä, jotka ovat tunnuksenomaisia nimenomaan itsehallinnolle.

14.47 Sirpa Paatero sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tuosta listastahan, mitä edustaja Korhonen tuossa esitti, siis puuttuu olennainen osa tämän rahoituksen lisäksi, ja se on tietenkin yleinen toimivalta, että maakunta saisi päättää, mitä toimintoja tekee, tekeekö niitä yhdessä kunnan kanssa, tekeekö pelkästään yksinään vai mitenkä. Tämä on aika merkittävä.

On kiva, jos voi jakaa rahaa, jonka potin saa käteensä, mutta se iso kuva ja iso ongelma tässä on se, jos ei pysty edes määrittämään, mikä on tarve, koska tarve oletettavasti vaihtuu myöskin vuosittain. Ja kun on kerran sinne sote-puolelle laitettu se 3 miljardin leikkuri, niin eittämättä se tekee sitten painetta näille muille sektoreille. En minä ymmärrä. On kiva, että se laskentakaava on erilainen ja indeksit ovat erilaiset sotella ja tällä muulla toiminnalla, mutta kun sitten on kuitenkin yleiskatteellinen budjetti, niin tietenkin se tullaan leikkaamaan sitten sieltä pois. Ja riippuen maakunnan poliittisista voimasuhteista voi olla, että josain arvostetaan ympäristöä enemmän, toisessa työllisyyttä enemmän, kolmannessa sotea enemmän, ja se tulee sitten näkymään riippumatta siitä tarpeesta.

Kysymys ministerille, kun mainitsitte tämän [Puhemies koputtaa] harkinnanvaraisen: onko niin, että se harkinnanvarainen on pois siitä kokonaispotista, mitä sitten tullaan myöntämään näille köyhille?

14.49 Matti Semi vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jäin miettimään tätä työllistämistä, ja jotteivät ongelmat lopu, niin tämä siirtymävaiheen tilanne koskettaa kuitenkin kunnissa yleensä näitä keskitettyjä työvoimapoliittisia ratkaisuja, joita on tehty: kunnissa on keskitettyjä keittiöitä, kiinteistönhoito ja kaikkea tällaista. Kun näistä erotetaan se porukka pois, mikä siirtyy maakunnille, se aiheuttaa sitten välittömästi yt-neuvot-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

telut, ja yt-neuvottelujen aikana työllistäminen, tällainen tukityöllistäminen — näihin paikkoihinhan tukityöllistettyjä on paljon käytetty — estyy. Tästä tulee eittämättä semmoinen tilanne, että hyytyykö vuoden 2018 aikana tämä koko työllistämismäärärahojen käyttö siinä vaiheessa, jolloin pitkäaikaistyöttömät eivät saa töitä eikä ole työkohteita, ja sitä kautta heikentyy meidän työllisyysaste, ja myös hallituksen tavoitteet heikentyvät siinä samalla.

14.50 Joona Räsänen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kun puhutaan näiden sotien ulkopuolisten tehtävien rahoituksesta, niin on myös syytä huomioida, että näiden tehtävien toimeenpanon hajauttaminen nykyisistä valtion virastoista kaikille 18 maakunnalle uhkaa lisätä kustannuksia, ja tähän ei tässä rahoituksessa ole juurikaan otettu huomioon. Hallitushan itsekin omissa papereissaan toteaa, että näiden tehtävien hoidon turvaaminen on edellyttänyt useita keskittämiskäytöksiä ja tehtävien siirtyessä maakunnille tarvitaan useiden tehtävien tulokselliseksi hoitamiseksi edelleen keskittämiskäytöksiä. Silloinhan tulee kysymys, että jos nyt tehtävänä on hajauttaa kaikki ne sotien ulkopuoliset tehtävät, mitkä ovat olleet nyt valtion virastoilla, 18 maakunnalle, tämä luultavasti lisää jonkun verran kustannuksia ja ne rahathan ovat jälleen pois sitten niiden tehtävien hoidosta, ja jotta näissä kustannuskatoissa pysytään, niin sitten joudutaan jälleen jossain vaiheessa keskittämään näitä palveluja. Nyt olisi kyllä hyvä, että ministeri vastaisi siihen, miten tämä on otettu tässä asiassa huomioon.

14.51 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kärnä täällä aiemmin oli huolissaan viime kaudella tapahtuneesta kuntien roolista kasvu- ja työllisyyspalveluitten kohdalla. Minä sanoisin, että minä olen tämän esityksen kohdalla erittäin huolissani nyt tällä kaudella siitä, koska nyt kun järjestämisvastuu siirtyy maakunnille, niin täällä selkeästi sanotaan, että on tarkoitus siirtää pääasiallisesti palvelutuotanto markkinaehtoiseen tuotantoon ja maakunnan rooli on aivan viimesijainen.

Tässä minun mielestäni sivuutetaan se, mitä tänä päivänä kunnilla on nimenomaan näissä kasvu- ja työllisyyspalveluissa, mitä osaamista siellä on, mitä motivaatiota siellä on, miten nimenomaan niitten omien verotulojen varmistamiseksi halutaan kunnissa tehdä työtä niin kasvupalveluitten, työllisyyspalveluitten eteen, erityisesti nämä hyvät kuntakokeilut, joissa on ollut näitä moniammatillisia tiimejä auttamassa pitkäaikaistyöttömiä työllistymään. Millä tavalla tulevaisuudessa kunta enää pystyy olemaan mukana näissä? Täytyykö kunnan perustaa osakeyhtiö — siinä ei ole kyllä mitään liiketaloudellista logiikkaa — jotta se voisi olla esimerkiksi tarjoamassa kasvupalveluita siellä maakunnan alla?

14.52 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällä hetkellä on niin, että valtion budjetissa pitkällä 51 momentilla on tietty määräraha. Esimerkiksi kaksi vuotta sitten kävi niin, että Rinteen—Ihalaisten viimeinen budjetti oli mitoitettu niin, että tuo määräraha loppui toukokuussa ja sitten jouduttiin katsomaan, miten loppuvuosi eletään. Virkamiehet ministeriöissä valmistelevat ja ministerit päättävät sen määrärahan jaosta ely-alueittain. Onko se demokratiaa? Eihän se määräraha siitä miksikään muutu. Nyt se jaetaan maakunnille, joissa demokraattinen päätöksenteko on pohjana, ja näin edetään viisaaseen suuntaan. Ihmettelen syvästi sitä, että sosiaalidemokraateilla on kauhea pelko demokratiaa kohtaan ja vahva rakkaus byrokratiaa kohtaan. Muuttakaa nyt vähitellen jo demokratian linjoille teidänkin näkemyksenne. Maakuntiin tulee vastuulliset päättä-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

jät, ja silloin hoidetaan ne asiat, mitkä nähdään tarpeelliseksi. On myös menetelmä sille, jos määrärahat loppuvat, miten silloin menetellään.

14.53 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime aikoina ja viime viikkoina kritiikkiä vapaata demokratiaa kohtaan ja puoluedemokratiaa kohtaan on kyllä kuulunut lähinnä perussuomalaisten eduskuntaryhmän sisältä.

Mutta, arvoisa puhemies, ensinnäkin Kärnäille: Jos te kerran olitte niin huolissanne valtionosuusleikkauksista, niin miksi te leikkaatte lisää valtionosuuksia? Ja vielä lisäksi leikkaatte maakuntaindeksiä, joten voi sanoa, että maakuntien valtionosuuksia leikkaatte. Näin nimittäin tilanne on, ei yritetä antaa liian ruusuista kuvaa.

Kankaanniemelle: Mitä tulee näihin työllisyysmenoihin, niin tämä on juuri esimerkki siitä, minkä takia työllisyyspolitiikka on osa suhdannepolitiikkaa. Opposition valtavan, valtavan työn tuloksena hallitus ei suostunut toteuttamaan Rinteen mallia, mutta suostui toteuttamaan edes sen, että tänä ja ensi vuonna työttömyystukia voidaan rahoittaa STM:n työttömyysturvamomentilta, jotta saadaan työttömyysturvamenoja aktiiviseen käyttöön. Nyt tämä ei ole enää mahdollista. Eli kun se, mitä te juuri hehkutitte, on loistava työkalu, niin nytten te rikotte tämän työkalun. Perussuomalaiset jättävät työllisyyden hoidon markkinaherroille. [Puhemies koputtaa] Tämäkin on osoitus siitä, että takki kääntyy niin, että suhina käy.

Puhemies Maria Lohela: Sitten ministeri Vehviläinen, 3 minuuttia.

14.55 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin, kyllä on juuri niin kuin Heinäluoma otti esille, että ei tietenkään voi olla velanotto-oikeutta, jos ei ole verotusoikeutta. Kaikki meistä nyt sen varmasti ymmärtävät, että ne kulkevat käsi kädessä.

Mutta sitten totean vielä tähän itsehallintokeskusteluun, että olen varma, että hallintovaliokunta on siitä kuullut paljon myös asiantuntijoita, ja ketkä eivät ole hallintovaliokunnassa, voivat tutustua vaikka professori Siv Sandbergin aika laajaankin artikkeliin ja kirjoitukseen siitä, missä katsotaan, minkälaisia alueellisia itsehallintoja on eri maissa. Kun täällä sanotaan verotusoikeudesta, niin kun katsotte, niin Länsi-Euroopan maista vain Ruotsilla on alueellisesti kattava oma verotusoikeus. Norjassa verotusoikeuden, sen veron tason, päättää Norjan valtio. Ei se ole kovin itsehallinnollista. Verotusoikeuden lisäksi itsehallinnollisuudessa on kysymys siitä, onko suorat vaalit, mikä on päätöksenteon taso muutenkin, miten laajaa asiakokonaisuutta se koskee, onko niin sanottua yleistä toimialaa vai onko lailla säädetyt tehtävät ja onko sitten esimerkiksi vaikka jonkinlaista valvontavaltaa kuntiin. No, sitä varmaan meistä kukaan ei halua, että näillä maakunnilla tulisi sitä olemaan. Itsehallinnollisuus ei ole aivan yksiselitteinen kysymys, että jokainen voi sitä pikkuisen itsekin maalata, mitä sillä tarkoittaa.

Edelleenkin minä kiistan jyrkästi, etteikö maakunnilla olisi halukkuutta vastata siitä työllisyysasiasta. Mikään ei maakunnalle ole tärkeämpää kuin että on hyvä työllisyysaste, se on ihan selvä asia. Mikä siinä on perimmäinen kysymys? Kun maakunnilla on sote-palveluista järjestämisvastuu, niin mikä on sen tärkeämpää kuin se, että on hyvinvoivat ihmiset, jotka ovat työkykyisiä ja tarvitsevat sote-palveluita entistä vähemmän? Tämä on minusta aika yksinkertainen asia.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

Sitten edustaja Paatero kysyi näistä harkinnanvaraisista, onko se siitä kokonaisuudesta pois. Niin kuin äsken sanoin, on tarkoitus, että harkinnanvarainen on ensimmäisen kerran käytössä vuonna 2020, eihän se voi olla aikaisemmin tietenkään vielä käytössäkään. Me olemme alustavasti lähteneet siitä, että se otettaisiin tästä kokonaisuudesta järjestelmän sisältä. Mutta niin kuin minä sanoin, siitä päätetään kyllä silloin, kun päätetään vuoden 2020 budjetista, ja silloinhan päätetään siitä, otetaanko erillistä vai tästä järjestelmän sisältä.

Sitten edelleenkin, vielä Joona Räsänen kysyi näistä muista tehtävistä, että kasvavatko kustannukset. No, monta kertaa on niin, että todellakin uudistuksen alussa tulee uudistuksen alkuun liittyviä kustannuksia, kun järjestelmiä laitetaan yhteen, ja vaikka tämän digitalisaation myötä varmaan siinä kustannukset kasvavat. Mutta jokainen ymmärtää, että jatkossa, pidemmän päälle, kun saadaan uudistus toimimaan, on totta kai järkevämpää, että on yksi järjestäjä. Siinä voidaan tukipalveluita käyttää yhteisesti, eikä niin kuin tällä hetkellä on, että näitä tehtäviä, mitä tulevat maakunnat tekevät, tällä hetkellä tehdään 400:ssä eri organisaatiossa. Eli kyllä kustannukset tulevat myös alenemaan.

Puhemies Maria Lohela: Vielä vastauspuheenvuorot edustajille Mäkisalo-Ropponen, Kärnä, Filatov ja Zyskowicz, ja sitten jatketaan puhujalistaa.

14.58 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Huoli työvoimapolitiikan tulevaisuudesta on kyllä edelleenkin aiheellinen, vaikka kuuntelin korvat höröllä ministerin vastauksia, sillä kyllä tämä yleiskatteellisuus tarkoittaa sitä, että jos sosiaali- ja terveyspalveluihin käytetään laskennallisia kustannuksia enemmän rahaa, niin työvoimapolitiikkaan jää käytettäväksi vähemmän rahaa. Eikä ole kysymys siitä tahdosta vaan siitä, että jos joudutaan sillä olemassa olevalla rahalla panostamaan eri asioihin, niin kyllä minä pahoin pelkään, että pitkäaikaistyöttömien palveluista tingitään ensimmäisenä. Sen takia minä kysyinkin sitä, mihin en saanut vastausta, että eikö ole edes ajateltu sitä, että pitkäaikaistyöttömien palveluille olisi edes jonkunlainen minimitaso, että joka maakunnassa turvattaisiin tietyntyyiset palvelut niillekin ihmisille, jotka eivät itse osaa vaatia ja joilla on niitä tiettyjä erityisiä palvelutarpeita. Kysyn myöskin sitä, miksi kunnat eivät voisi jatkossakin huolehtia pitkäaikaistyöttömien palveluista. Eikö tätä olisi ollut mahdollista ajatella näin, koska kunnilla on intressi järjestää niitä? [Puhemies koputtaa] Monet kunnat ovat viestittäneet sitä omaa tahtoaan, [Puhemies koputtaa] että se kuuluisi erittäin hyvin heidän toimenkuvaansa edelleenkin.

14.59 Mikko Kärnä kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Aivan ensimmäiseksi tervehdin kyllä suurella ilolla sitä mielenkiintoa, jota oppositio on nyt esittänyt maakuntaverotusta kohtaan. On ehdottoman tärkeää, että tämä malli rahoituksen järjestämiseksi nyt myös selvitetään perin pohjin ja katsotaan, voidaanko siihen siirtyä tulevaisuudessa.

Edustaja Lindtmanille muistutan kyllä, että tämä hallitus on määrätietoisesti vahvistanut kuntataloutta. Voitte tilata ne laskelmat vaikkapa Kuntaliitosta. Sieltä selkeästi osoitetaan, että me olemme kyenneet parsimaan niitä virheitä, joita edellinen hallitus kuntatalouden leikkauksissaan teki.

Mutta yksi asia minua hämää, ja se on se, että oppositio puhuu nyt kauniisti läheisyysperiaatteen toteuttamisesta mutta samaan aikaan vaaditaan korvamerkittyjä määrärahoja esimerkiksi työllisyyteen. Eli nyt, arvoisa oppositio, teidän pitää päättää, haluatteko te li-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

sää itsehallintoa vai lisää keskushallintoa, haluatteko te läheisyysperiaatetta vai haluatteko te kaukaisuusperiaatetta, koska kumpaakin te ette voi saada.

15.00 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Kärnän edeliseen puheenvuoroon on todettava, että aktiivinen työvoimapolitiikka ei koskaan ole ollut kuntien vastuulla. Se kuuluu lainsäädännöllisesti valtion vastuulle. Viime kaudella sitä siirrettiin ja tehtiin kuntakokeilu, josta tuli hyviä tuloksia, ja kunnat ottivat käyttöön sellaisia uusia malleja, jotka ovat auttaneet pitkäaikaistyöttömyyden alentamisessa. Nyt me olemme purkamassa noita malleja, ja tästä kasvupalvelulaista ja niistä uudistuksista, mitä tältä puolelta on tullut, puuttuu monta sellaista rahoitusinsentiiviä, jotka ovat saaneet kunnat toimimaan siten, että pitkäaikaistyöttömyys on alentunut, ja jotka ovat saaneet esimerkiksi meidän sosiaali- ja terveystalvet ja työvoimatalvet toimimaan paremmin yhdessä.

Se, että vaikkapa maakuntalakiin tai kasvupalvelulakiin kirjoitetaan kauniisti, että tarvitaan monialaista palvelua työttömille, ei toteudu, jos meillä on toisella puolella yhden pörsiyhtiön omistama sote-keskus ja toisella puolella toisten yritysten tarjoamat työvoimatalvet, vaan sinne tarvitaan niitä rahoituskannustimia. Kunnatkin kiinnostuivat enemmän pitkäaikaistyöttömyydestä sen jälkeen, kun työmarkkinatukeen tuli kannustinmaksu, [Puhemies koputtaa] ja ne ymmärtävät sen yhteyden, joka liittyy pitkäaikaistyöttömyyden alentamiseen ja verotulojen kertymään, [Puhemies koputtaa] mutta maakunnilla tätä ei ole.

15.02 Ben Zyskowiez kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Kari muisteli vanhoja ja puhui kansandemokratioista. Minä totean tästä aiheesta vain sen, että demokratialla ja kansandemokratialla on yhtä vähän yhteistä kuin esimerkiksi tuolilla ja sähkötuolilla.

Mutta jos puhutaan tästä päivän aiheesta, niin ymmärrän kyllä huolen näiden eri palvelujen minimisäädöksistä. Näitä sisältölakeja tietysti on eri sektoreilla, ja on valtakunnallisen lainsäätäjän asia sitten tarvittaessa näiden sisältölakien kautta asettaa tiettyjä minimejä, niin kuin esimerkiksi sote-palveluissa on asetettu. Mutta vieläkin minua hämmentää se ristiriita, että samanaikaisesti oppositiosta vaaditaan vahvempaa itsehallintoa, esimerkiksi verotusoikeutta ja yleistä toimialaa, ja samanaikaisesti sitten ollaan huolissaan siitä, että kun päätösvalta siirtyy maakunnille, niin se johtaa eri maakunnissa erilaisiin tilanteisiin. Tämä on aivan oleellinen osa itsehallinnon ideaa.

Puhemies Maria Lohela: Jatketaan puhujalistaa.

15.03 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tässä kuulemisessa ja asian käsittelyssä rahoitusosuuksien painopisteisiin on tullut paljon hyviä uusia muutoksia, ja ne ovat tasapainottaneet niitä pelkoja, mitä ainakin Uudenmaan alueella oli, missä pohdittiin, tuleeko tämä maksamaan niin paljon osuuksien kasvuna Uudenmaan kunnille, erityisesti nyt pääkaupunkiseudun suurille kaupungeille, ynnä muuta. Ne ovat tässä nyt hyvällä tavalla minusta muuttuneet, ja siitä kiitos ministerille, että on niitä huolia kuunneltu ihan oikeasti ja se näkyy täällä.

Sellaisen olisin nostanut esiin, että täällä on tämä "Rahoituksen määräytymisperusteiden maakuntakohtaiset vaikutukset", ja siellä todetaan sivun 15 alalaidassa viimeisessä kappaleessa: "Maakunnan rahoituksen muutos tapahtuisi porrastetusti viiden vuoden siir-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

tymäkauden aikana." Kysyisin: kun tämä rahoitus on porrastettu, onko tässä ajateltu, että myös tiettyjen palveluiden siirtyminen tänne uuteen maakuntaan olisi enemmän vaiheistettu kuin mitä nyt osaa täältä teksteistä löytää? Eli menevätkö nämä käsi kädessä, kysyisin.

Sitten täällä seuraavalla sivulla 16 on tämä rahoitustason lasku, eli tässä on 3,4 prosentin rahoitustason lasku. Tässä pohtii, että kun tämä on vuoteen 2017 laskettu, niin mikä on se ajatus tässä. Kuinka nopea on tämä reagointimahdollisuus sitten siihen, jos meinaavat tässä uudistuksen helteessä ikään kuin loppua nämä rahat kesken samalla, kun järjestetään palveluita? Jos rahoitus ei toimi, siitä tulee sitten ylimääräistä painetta.

Sitten olisin kysynyt tästä vaiheesta, jossa juuri tällä hetkellä olemme: On tämä niin sanottu valmistelurahoitus, ja ainakin Uudenmaan osuudesta tällä hetkellä — ministeri on varmaan siitä tietoinen — meidän huolestamme on se, että rahat eivät riitä tähän valmistautumiseen. Onko tähän tulossa jotain nyt muutosta sen mukaan, mitä Uudenmaan liitto on todennut, joka nyt tässä suunnittelee tätä koko muutosta tällä valtavalla alueella, ja siellä meinaavat rahat loppua ihan lähtöruutuun?

Vielä sitten neljäntenä kysyisin tästä, kun nyt on käynyt ilmi, että ict-rahoitus myös näyttäisi olevan asiantuntijoiden mielestä hieman riittämätön, ja sitten tämä aikaikkuna näille muutoksille, jotka pitäisi toteuttaa vuoden 2019 alkuun mennessä, on sulkeutunut. Eli vaikka nämä kaikki muut elementit asettaisivat kohdilleen, sitten kuitenkin näyttää siltä, että tässä ict-järjestelmien muutoksessa ja yhteensovittamisessa ja niin edelleen aikaikkuna on sulkeutunut. Onko tähän tulossa jotain siirtymäkautta, jotta olisi mahdollista edes jossakin päin Suomea päästä maaliin tämän muutoksen kanssa?

Näitä tämmöisiä vilpittömiä kysymyksiä nousi nyt ensimmäisessä vaiheessa.

15.07 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! Tähän suureen pakettiin, jota kaikki kahdeksan puoluetta viime kaudella lähtivät tekemään, kuuluivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat olleet ne, joista on oltu huolissaan jo pitkän aikaa, ja en missään kohtaa ymmärtänyt, ennen kuin muutama kuukausi hallitusohjelmaneuvoittelujen jälkeen, että puhuttiinkin monimuotoisista maakuntaliitoksista tai maakunnista, jolloinka ihmetyksekseni yhtäkkiä olikin puhetta kuntien lomituspalveluista, ely-keskusten palveluista, avin palveluista, elikkä jotenkin on semmoinen olo, että samanaikaisesti halutaan siis laittaa kaikki nämä sekaisin. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, jotka ovat siis massiivinen siirto maakunnille, on kyllä itsessään jo niin suuri harjoitus, että olisin toivonut, että olisi keskitytty siihen ja hoidettu se kunnolla ja vasta sen jälkeen aloitettu sitten tämä muu myllerrys.

Toinen yleinen ongelma on se, että tämän kokonaisuuden hallinta tässä talossa on ymmärrettävästi hankalaa, koska nämä tulevat palasina. Minä ymmärrän sen erittäin hyvin, sillä paketti on niin suuri, että se ensimmäinen tuhat sivua ja sen jälkeen tulleet palaset siihen ja sitten erillinen valinnanvapauslainsäädäntö ovat niin suuria käsiteltäväksi sekä hallituksessa, ministeriöissä että eduskunnassa. Mutta milloin tästä saadaan semmoinen kokonaiskuva — sitä olisi myöskin helpottanut se, että me olisimme keskittyneet siihen asiaan, mistä koko eduskunta, kaikki puolueet olivat samaa mieltä, elikkä olisi muutettu sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämistä suuremmille hartioille. Mutta nyt siis ollaan tekemässä jotakin muuta. Näiden palasien käsittelyssä on minusta, sanon nyt sen ääneen, myöskin kohtuutonta, että kun nämä lait ovat tulleet kuukausikaupalla myöhässä tähän taloon, niin sitten me saamme arvostelua hallituspuolueelta ja jopa pääministeriltä siitä, että aikataulut pitää pitää. On kohtuutonta, että pääministeri arvostelee kaikkia kansanedusta-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

jia, jotka tekevät töitä niissä valiokunnissa, joissa nämä asiat ovat käsittelyssä, todella ahkerasti kuunnellen satoja asiantuntijoita, yrittäen paikata niitä kohtia, mitkä tähän lainsäädäntöön ovat eittämättä jääneet aukoiksi.

Mutta sitten varsinaiseen aiheeseen. Itsehallinnosta ei voi minun mielestäni puhua, jos ei ole mahdollisuutta määrittää tarvetta. Kunnilla itsehallinto rahoituksen osalta on tietysti verotusoikeus, mutta se liittyy siihen, että kun tiedetään, kuinka paljon siihen sivistykseen, sosiaali- ja terveydenhuoltoon, teidenpitoon, rakentamiseen, infraan, kaikkeen tarvitaan rahaa, sen jälkeen mietitään, mistä ja kuinka paljon sitä sitten miltäkin puolelta saadaan: joudutaanko ottamaan lainaa, mitkä ovat valtionosuudet, paljonko kerätään verotuloja? Ja nyt tässä mallissahan niin ei voi tehdä, vaan ennemmin on tehtävä niin, että tulee köntti rahaa ja sitten todetaan, mihin sitä voidaan jakaa ja mihin sitä ei voida jakaa. Se on varsin suuri tämmöinen ajatuksellinen muutos, elikkä ei määritetä tarvetta ja tarpeen kautta rahoitusta, vaan sen mukaan, mitä budjetissa sattuu tulemaan. Sen takia minun mielestäni tässä kohtaa se on aika näennäinen itsehallinnollinen elementti jakaa sitä annettua pottia.

Sitten siihen kritiikkiin, miksi meillä sosiaalidemokraateilla on erityinen epäily siitä, että jotkut sektorit jäävät ehkä vähemmälle. Se liittyy siihen, että sinne sote-puolelle on se 3 miljardin valtionosuuksien leikkuri jo kirjoitettu sisälle, tähän maakuntapuolellekin on kirjoitettu indeksien leikkuri. Sitten sieltä on rajattu pois korvamerkittynä rahoituksena maataloustuet, tienpito ja Euroopan unionin rahastojen rahoitus. Nämä ovat sieltä pois, jotenka se sektori, jolta sitä voidaan vähentää, kapenee. Kun meillä on toisaalta tiedossa, että ne sote-keskukset tulevat saamaan rahoituksensa pääasiassa kapitaatioperusteella elikkä automaattirahoituksella, niitä ei voida muuttaa. Toisaalta meillä on tiedossa, että sosiaali- ja terveydenhuollon puolella on paljon subjektiivisia oikeuksia, rajoituksia siihen, miten palvelut pitää ihmisille tarjota, ja ne toimialat, joissa sitä subjektiivista oikeutta ei ole, kuuluvat suurilta osin työhallinnon puolelle tai ympäristönsuojeluun, jotenka tämä ei ole pahantahtoista sanontaa vaan realismia kaikille teille, jotka tulette olemaan maakuntapäätäjinä, jos tämä summa on kerran etukäteen määrätty.

Ja sitten tähän kysymykseen, mitä edustaja Räsänen jo otti esille. Jos meillä nykyisin yhdeksässä tai viidessä elyissä toimivat palvelut, tai niin kuin täällä on esimerkiksi saaristo-liikenne-esimerkki, yhdessä toimivat palvelut, hajotetaan nyt 18:aan ja sen jälkeen vastaus on, että tehdään yhteistyötä mutta rahat ja henkilöstö on ensin pilkottu 18 pilkkeeseen, niin se tehokkuus, joka tätä kautta tulee — minä en tiedä, millä logiikalla, koska samat puolueet ovat olleet osin nyt hallituksissa tekemässä tämän uudistuksen, että niitä yhdistettiin. Silloin se peruste oli se, että pitää hakea suurempia kokonaisuuksia, pitää hakea sitä, ettei yhdessä maakunnassa katsota pelkästään jonkun elinkeinon tai jonkun muun puolelta ja että siellä on vain yksi virkamies tekemässä niitä, vaan haetaan laajempia kokonaisuuksia, vahvempaa päätöksentekoa, parempaa osaamista. Ja nyt tämä peruutetaan. Sen takia myöskään en ymmärrä, mitenkä nyt tässä kohtaa oli pakko hajottaa tämä avien, elyjen ja kuntien muiden tehtävien osalta, kun kerran piti olla tekemässä sote-uudistusta. — Kiitos.

15.13 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! Pari sanaa tästä itsehallinnosta ja demokratiasta.

Ajattelen sillä tavalla, että kunnissa, kun valtuustot päättävät sen lainsäädännön pohjalta, mitä meillä valtakunnallisesti on, mihin rahaa laitetaan ja minkäkin verran, niin kuntalaiset äänestäessään voivat viestiä siitä, ovatko he valmiita maksamaan lisää veroja, jotta voidaan saada laajemmat, paremmat ja laadukkaammat palvelut, vai tingitäänkö palveluis-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

ta. Mutta nyt kun tullaan maakuntaitsehallinnon puolelle, niin siellä niillä äänestäjillä, jotka äänestävät päättäjiä maakuntavaltuustoon, ei ole tätä viestin viennin mahdollisuutta. Heillä on mahdollisuus viestiä siitä, mitä velvoitteita priorisoidaan, mutta se päätös, minkä verran rahaa niiden järjestämiseen on, tulee muualta, ja tästä tulee tavallaan se ristiriita, missä joudutaan painimaan: tarpeet ovat suuret, mutta sitten se sääntö, miten rahoitetaan, tulee jostakin muualta. Sen vuoksi tämä on vähän hankalaa.

Tähän huoleen liittyy se, että kun sitten tietyllä könttäsummalla priorisoidaan palveluita kansalaisten viestien näkökulmasta, niin uskon kyllä, että rollaattorimarsseja syntyy, jos vanhustenpalveluista tingitään voimakkaasti. Jos terveyspalvelut eivät ole kohtuullisella tolalla, niin ihmiset reagoivat voimakkaasti. Mutta sitten kun tullaan kaikkein vaikeimmas-
sa asemassa olevien pitkäaikaistyöttömien palveluihin, niin ei varmasti synny asiakkailta painetta järjestää näitä palveluita, koska näillä ihmisillä ei ole sitä voimavaraa, jolla he ikään kuin tuon tarpeen viestivät. Joskus näitä tarpeita jopa vastustetaan ja ollaan sitä miel-
tä, että "antakaa minun olla rauhassa älkääkö yrittäkö auttaa minua työmarkkinoille", jol-
loin on se huoli, että kun priorisoidaan rahankäyttöä, niin se prioriteetti kääntyy jonnekin muualle.

Uskon täysin, niin kuin ministeri Vehviläinen, että maakunnissa on varmasti halu huolehtia työllisyydestä, sen oman alueen työllisyydestä. Mutta minun on hyvin vaikea nähdä, miksi vaikkapa Kanta-Hämeen maakuntahallituksen intressissä tietyllä rahasummalla olisi huolehtia vaikkapa sitten Päijät-Hämeen työvoiman saatavuudesta, jos ikään kuin se tulos menee jonkun toisen piikkiin. Mutta valtiovallalla on ollut tämä intressi, koska valtiovallan on pitänyt huolehtia koko työmarkkinoista, ja sen vuoksi mielestäni työmarkkinapolitiikassa valtiovallan rooli kokonaisuutena on merkittävä.

Huoli näiden sote-palveluiden ja vaikkapa työvoimapalveluiden välisestä suhteesta liittyy siihen, että minä olen itse elänyt sen ajan, kun kunnat eivät olleet pätkeäkään kiinnostuneita pitkäaikaistyöttömistä. Olen käynyt jopa Kuntaliiton kanssa niitä keskusteluja, että vastenmielinen ministeri Filatov haluaa siirtää työttömien terveydenhuollon kuntien vastuulle, ja joutunut kysymään, että mistä lähtien se ei ole kuulunut kuntien vastuulle, koska kyse oli sote-palveluista, työttömien sote-palveluista.

Mutta näiden rahoitusinsenttiivien ja erilaisten kokeiluiden kautta me olemme saaneet kiinnostusta lähelle hoitaa pitkäaikaistyöttömien palveluita, ja siihen on liittynyt raadollisesti se, että kyse on verotuloista. Kyse on niistä kuluista, joita sote-puolella tulee, jos pitkäaikaistyöttömyyttä ei hoideta. Kyse on ollut myös työmarkkinatuen kuntaosuudesta, joka on luonut tämän kannustimen. Ja nyt tässä maakuntamallissa tällaista kannustinta ei ole olemassa, ja se on se iso huoli. Sinne pitäisi rakentaa niitä insenttiivejä, jotka kannustavat siihen suuntaan, että myös pitkäaikaistyöttömistä huolehditaan, ei vain siitä työvoimasta, joka on ikään kuin yritysten kiinnostuksen puolella.

Ja toinen asia. Uskon, että tässä salissa kaikki ovat samaa mieltä siitä, että TYP-konsepti on ollut toimiva ja se on auttanut asioita eteenpäin. Siellä on ollut Kela, siellä on ollut sosiaali- ja terveystoimi, ja siellä ovat olleet työvoimapalvelut. Silloin kun tätä alettiin rakentaa, niin siinä vaiheessa valtiovalta yritti erilaisilla ohjausmekanismeilla saada sosiaalitoimen ja työhallinnon ja Kelan toimimaan paremmin yhdessä. Lakeihin kirjoitettiin tiukempia määräyksiä, mutta mitään ei tapahtunut. Vasta sitten rupesi tapahtumaan, kun perustettiin erilliset palvelupisteet, joissa näiden kolmen tahon oli pakko olla, ja tässäkin vaiheessa sieltä aina joku yritti luistella karkuun. Nyt tuo on lakisääteistetty ja se on saatu toimimaan ja tuottamaan tulosta. Tiedän, että kukaan ei halua tätä konseptia tahallaan hukata, mutta on

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

iso riski, että se häviää, jos ei ole sellaisia rahoituksellisia kannusteita, jotka pakottavat ne sote-keskukset ja yksityiset työvoimapalveluja tuottavat tahot yhteistyöhön tuottamaan tulosta myös toisillensa, koska siinä tullaan siihen samaan tilanteeseen, että jos kaksi erillistä yhtiötä tekee tulosta ikään kuin omin keinoinsa, niin sillä ei välttämättä ole kiinnostusta auttaa sen toisen yhtiön tuloksen syntymistä, ellei siellä ole joku insentiivi.

Ja vielä tähän suhdannepolitiikkaan. Silloin, kun maakunnat päättävät siitä, miten he rahaa käyttävät, riski on, että kun ollaan kaikkein vaikeimmassa tilanteessa, niin myös siellä maakunnassa on vaikea tilanne näiden muiden palveluiden tuottamisessa. Painotetaanko silloin sitten aktiivista työvoimapolitiikkaa ja työttömien aktivointia? Tähän tarvittaisiin valtion välineitä, jotta työvoimapolitiikka — niin koulutus, palkkatuetty työ kuin muutkin toimet — säilyisi yhtenä suhdannepolitiikan välineenä, jolla ehkäistäisiin avointa pitkittyvää työttömyyttä, koska me kaikki tiedämme, mitä ikäviä asioita siitä seuraa, esimerkiksi edellisen laman jäljiltä, jolloin yksi nuori sukupolvi jäi kokonaan sillä tavalla syrjään, että sen työllisyysaste jäi alhaisemmaksi kuin pitemmissä kuvioissa.

Siksi olisi järkevää antaa työvoimapolitiikka kunnille, sinne, missä ihmiset ovat, lähelle, seutukunnittain toteuttaa sitä, koska kuitenkin elinvoimapolitiikka on kuntien tehtävänä. Nuorten kohdalla, jos meillä koulut, työpajat ja monet muut toimijat ovat siellä kuntasallolla, olisi järkevää, että myös työttömien nuorten palvelut olisi kokonaisuudessaan kerätty kuntiin ja seutukuntiin.

15.20 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Olisin vielä ministeriltä kysynyt tästä aluevirastojen lakkauttamisesta, kun aika paljon on nyt lainsäädäntöä, joka suoraan liittyy näiden aluevirastojen tehtäviin. Olisin kysynyt: onko ministerillä käsitystä, kuinka moni laki joudutaan muuttamaan nyt tämän seurauksena, että nämä aluevirastot loppuvat?

Puhemies Maria Lohela: Vielä edustaja Mika Kari, sitten ministerin puheenvuoro.

15.21 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Vielä ministerille, oikeastaan alleviivaan sitä kysymystä, jonka edustaja Paatero tuossa aikaisemmin puheenvuorossaan toi esiin. Eli kun tämä aikataulu näiden lakien käsittelyllä on äärimmäisen kireä ja lakikokonaisuus tulee paloina ja tämä lakikokonaisuuksien muodostama iso sateenvarjo tälle koko sote-maakuntahallinnolle on valtavan kokoinen, yli tuhannen sivun lakiluonnoksia ja niin edelleen, niin miten te, ministeri, näette tämän eduskunnan lainsäädäntövallan nyt toteutuvan tällä aikataululla? Meillä on ollut sisäisen turvan selonteko tässä talossa vuoden kierroksella ja monia muita asioita, jotka ovat kuukausikaupalla täällä kuultavana. Miten oppositiolle varmistetaan kunnollinen läpivalaisumahdollisuus näihin valtavan isoihin lakikokonaisuuksiin?

Puhemies Maria Lohela: Vielä ministeri Vehviläinen, 3 minuuttia.

15.21 Kunta- ja uudistusministeri Anu Vehviläinen: Arvoisa puhemies! Oikeastaan tässä palaan nyt vähän vain tähän, mitä edustaja Kari sanoi.

Ensinnäkin totean sen, että eduskunta päättää ja tekee siinä järjestyksessä ja ottaa sen aikansa, mitä työ vaatii. Tämähän on selvä asia. Ymmärrätte hyvin, että minä en voi muuta sanoa myös pitkäaikaisena kansanedustajana ja valiokuntatyössä mukana olleena. Tiedostan äärimmäisen hyvin, että tämä on tosi laaja kokonaisuus ja monet valiokunnat tekevät

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

hiki hatussa tässä töitä. Sitä pidän hyvänä, että nyt tämä niin sanottu maakuntarahoituslain häntä on käsittelyssä, että te pystytte katsomaan tämän kokonaisuuden. Mutta sitten totean myös sen, että jos minä itse katson tätä, tiedostan erittäin hyvin, että kun me annoimme hallituksena tämän, tässä oli monta kuukautta viivettä, eli me emme pysyneet siinä omassa aikataulussa, mikä oli asetettu. Mutta te myös ymmärrätte sen, että tämä on laaja ja vaikea kokonaisuus, ettei ollut aivan helppoa tätä tietysti tehdä.

Sen haluan todeta, että se, mistä kannan huolta, on se, että se maakuntien valmistelutyö pystyy etenemään. Se tuli täällä myös edustaja Laukkasenkin puheenvuorossa, että meillä ovat hyvin erilaisissa tilanteissa eri maakunnat, ja Uusimaa, joka on asukasluvultaan erittäin suuri, 1,6 miljoonaa asukasta, on erityisen vaativa. Joissakin muissakin maakunnissa on sellaista, että se valmistelutyö ei ole ollut aivan yhtä ripeää kuin toisissa. Nyt kun meillä oli viime perjantaina lisätalousarviokäsittely, niin me siinä osoitamme 22 miljoonaa euroa tälle vuodelle tänne maakuntien valmistelutyöhön, ja ei niin, että pelkästään sitten siihen, kun se väliaikahallinto aloittaa, vaan että me pystymme osoittamaan rahoitusta jo heinäkuussa siihen esivalmistelun tukemiseen kaikkiin maakuntiin. Näin olen eilen viimeksi muutosjohtaja Harjun kanssa tästä asiasta puhunut, että me hoidamme sitä niin, että maakunnat saavat valtiolta rahoitusta nyt jo sitten tästä heinäkuusta eteenpäin. Tämä on äärimmäisen tärkeää. Minun huoleni on se, miten tätä toimeenpanoa pystytään siellä maakunnissa kaiken kaikkiaan tekemään ja viemään eteenpäin.

Sitten täällä tuli viittausta tähän muuhun vielä olemassa olevaan lainsäädäntöön. Te tiedätte tämän kokonaisuuden, mitä nyt on. Tähän tulee vielä viikon päästä tämä Ahvenanmaata koskeva laki, joka liittyy tähän Ahvenanmaan asemaan, rahoitukseen. Se tuodaan tänne näin, sitten on kaikki rahoituslait. Mutta sitten nämä maakunnan muita tehtäviä koskevat esityksethän ovat lausuntokierroksella 19. päivään kesäkuuta saakka. Se esitys tulee elo—syyskuun aikana tänne, tai varmaan elokuun lopulla minun mielestäni pitäisi tulla, niin että se on täällä jo ihan valmiina sitten kaiken kaikkiaan. Siinä on muistaakseni noin 220 lakia, parituhatta sivua, mutta niin kuin te tiedätte, siellä on myös hyvin teknisiäkin muutoksia. Iso laki on kyllä se Luova eli tämä, että kootaan valtion lupa- ja valvontatehtävät valtakunnallisen viraston tehtäviksi, kun meillä on nyt tällä hetkellä kuusi aluehallintovirastoa. Iso substanssilaki on kasvupalvelulaki, ja siitä jaan täysin edustaja Filatovin käsityksen, että se on varsinainen substanssilaki ja se muuttaa näitä kasvupalvelu- ja työvoimapalveluasioita. Se on omana kokonaisuutenaan. Mutta tässä on erilaista lainsäädäntöä, ja osa tosiaan tulee olemaan teknisiä muutoksia.

Kaikista tärkeintä on tietysti tämä, että tulevat nämä peruslait — maakuntalaki, voimaannanolaki, sote-järjestämislaki ja myös valinnanvapauslaki, joka liittyy tähän soteen — että se kokonaisuus saadaan hyväksyttyä, ja sitten päästään eteenpäin.

15.25 Tarja Filatov sd: Arvoisa puhemies! En halua pitkittää keskustelua, mutta se luonnos kasvupalvelulaista, mikä meillä on nyt käsissämme, purkaa lähestulkoon kaikki ne palvelut, joita työttömille on tarjottu. Lähdetään siitä, että paikallisesti saadaan hyvin pitkälle määrittää, minkälaista se palvelu on. Tässä on se hyvä puoli, että silloin ammattilaiset voivat käyttää omaa osaamistansa, ei ole sellaisia keinotekoisia rajoja, jotka estävät tietyn palvelun tarjoamisen asiakkaalle, joka sitä tarvitsee. Ja siinä on myös se hyvä puoli, että se saattaisi mahdollistaa sen, että jos tarvitaan enemmän sosiaali- ja terveyspalveluja, niin asiakas ikään kuin heitetäänkin enemmän sille puolelle. Mutta kun työvoiman saatavuuden näkökulmasta tulevaisuudessa oleellista on se, että me saamme markkinoille myös sellais-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

ta työvoimaa, joka ei sinne omin ehdoin pääse, niin huoli on se, että tässä rahoitusmallissa tämä joukko — kun heille ei ole säädetty subjektiivisia oikeuksia palveluihin, niin kuin meillä taas sote-puolella ihmisille on — jää sen vuoksi ikään kuin sinne häntäpäähän ja heidän palveluistaan huolehditaan, jos rahaa jää tässä mekanismeissa. Sen vuoksi sinne tarvittaisiin niitä rahoitusinsentivejä, niitä mekanismeja, jotka tavallaan pakottavat sen tulevan maakunnan huolehtimaan myös tästä joukosta, niin kuin aikanaan on pakotettu kunnat niin rahalla kuin muulla — tai sanotaan, että vähän pahalla ja rahalla, kun ei hyvällä siinä onnistuttu.

15.27 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin kiitos ministerille hyvästä keskustelusta. Näkee kyllä, että ministeri niin sanotusti istuu oman asiansa päällä ja tuntee ja hallitsee tämän.

Huomasin, että kun nämä lausuntopalautteet olivat tulleet, oli myös lisätty ketteryyttä tähän eli valtionrahoituksen osuuksien painoarvot ja niihin palaaminen siirrettiin säädettäväksi asetuksella, mikä oli hyvä muutos, ja se antaa mahdollisuuden nopeaan reagointiin.

Toinen positiivinen asia, kun pohdin tätä rahoituksen riittävyyttä esimerkiksi Espoon kannalta, joka on aika iso kaupunki Suomessa, oli se, että näihin mekanismeihin oli valittu nämä keskiarvot, joita sitten vielä täydennettiin Tilastokeskuksen reaaliaikaisesti kuntien talousarvioista keräämillä tiedoilla. Se antaisi mahdollisuuden sille, että tämä rahoitus saattaa onnistua, kunhan vain kaikki saadaan käyntiin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan, valtiovarainvaliokunnan, hallintovaliokunnan ja työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan on annettava lausunto.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aluevalvontalain ja rikoslain 17 luvun 7 b §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 56/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

15.28 Puolustusministeri Jussi Niinistö (esittelypuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Tällä hetkellä voimassa oleva aluevalvontalaki on laadittu aikana, jolloin lähtökohdana oli, että Suomen alueellista koskemattomuutta loukkaisivat vieraat valtiot ja sotilasjoukot, jotka kantaisivat vieraan valtion asevoimien sotilastunnuksia. Laki oli siis laadittu varsin perinteisten uhkakuvien varalta. Rikoslain mukaan alueloukkauksiin voivat syyllistyä vieraan valtion asevoimien sotilaat ja vieraan valtion valtionaluksen tai valtionilma-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

aluksen päälliköt — puhutaan siis nimenomaan toisen valtion laivoista ja toisen valtion lentokoneista.

Turvallisuustilanne on viime vuosina muuttunut merkittävästi, valitettavasti huonompaan suuntaan, kuten ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa ja puolustuselonteossa todetaan. Krimin laittomassa valtauksessa, kuten myös Itä-Ukrainassa on käytetty tunnuksettomia mutta selvästi järjestäytyneitä valtiollisia aseellisia toimijoita ja välineitä, jotka ovat rinnastettavissa vieraan valtion sotilaisiin. Niiden taustalla olevaa valtiollista toimijaa oli kuitenkin vaikea tunnistaa ulkoisten tunnusmerkkien puuttuessa. Tällainen toiminta on omiaan aiheuttamaan kohdevaltioissa sekaannusta. Se on omiaan hidastamaan valtion päätöksentekokykyä. Kyse on suuren mittakaavan systemaattisesta hämäämisestä, kyse on ilmiöstä, joka tunnetaan hybridivaikuttamisena tai hybridisodankäyntinä. Hämää ja harhauta, siinä hybridisodankäynnin idea pähkinänkuoressa.

Asiintilan näin ollessa aluevalvontalaissamme on todettu olevan niin sanottu hybridimentävä aukko tai niin sanottujen vihreiden miesten mentävä aukko. Tämä aukko on syytä tukkia. Aluevalvontalakia on täsmennettävä. On tärkeää, että lainsäädäntömme on ajan tasalla. Sen tulee antaa viranomaisille sekä poliittisille päätöksentekijöille vaikeissakin tilanteissa tarvittavat perusteet ratkaisuille.

Arvoisa puhemies! Hybridiporsaanreikä on tukittava. Aluevalvontalakia ehdotetaanikin muutettavaksi siten, että lain soveltamisalan piiriin kuuluisi myös sellainen sotilaallinen uhka, jonka valtiollista alkuperää ei voida suoraan tunnistaa esimerkiksi puuttuvien sotilastunnusten vuoksi. Keskeiset kaksi lakimuutosehdotusta ovat seuraavat:

Ensinnäkin lakiesityksen mukaan aluevalvontalain toimivaltuuksia voitaisiin kohdistaa myös tunnuksettomaan sotilaalliseen ryhmään. Lakiesityksessä ehdotetaan lisättäväksi aluevalvontalakiin kokonaan uusi tunnuksettoman sotilaallisen ryhmän määritelmä ja täsmennetään sotilasajoneuvon määrittelyä. Toiseksi aluevalvontalaissa säädettäisiin tällaisille ryhmille ehdoton kielto saapua maahan ja olla maassa. Tämä olisi kriminalisoitu rikoslaissa.

Kaiken kaikkiaan kyse on siis aluelainsäädännön muuttamisesta vastaamaan nyky aikaista turvallisuustilannetta ja uhkakuvaa.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluan vielä todeta, että päätöksentekojärjestelmään ei esitetä muutoksia. Lain nojalla voitaisiin antaa ääritilanteessa käsky käyttää sotilaallista voimaa tunnuksettomia sotilaallisia ryhmiä vastaan. Se on Suomen valtion ja kansalaisten etu. Osaltaan tämä lakiesitys kuuluu kokonaisuuteen, jolla hallitus pyrkii määrätietoisesti parantamaan maanpuolustuksen uskottavuutta muuttuneessa turvallisuusympäristössä.

15.32 Timo Heinonen kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä ministeri ja edustajakollegat! Kiitos ministeri Niinistölle hyvästä asian esittelystä ja ennen muuta siitä, että tällä hallituskaudella tilanteiden nopeasti muuttuessa on myös pystytty ja ryhdytty nopeasti tekemään uudistuksia. Niin kuin ministeri totesi, maailman turvallisuustilanne on muuttunut nopeasti. Viime vaalikaudella nämä muutokset alkoivat — ehkä jonkinlaisena taitekohtana voidaan jo puhua vuodesta 2008 mutta viimeistään Sotšin olympialaisten jälkeisestä aikakaudesta — ja sen jälkeen maailmassa on tapahtunut monenlaista. Tähän lisäksi sitten arabikevään tapahtumat, jotka osittain näkyvät näiden muuttuneiden ja modernienkin uhkien myötä, mistä tänäänkin surullisia uutisia olemme saaneet maailmalta. Vielä tarkkaa tietoa ei Englannin tapahtumista ole, mutta näyttää siltä, että niissäkin on kyse järjestäytyneestä terrorismista.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

Meillä on turvallisuustilanne siis hyvin erilainen kuin aikanaan. Uudenlaisia uhkia ja uudenlaisia toimiakin kohdistuu maiden turvallisuuteen. Kyber on yksi kokonaisuus, sitten nämä hybridiuhat, mihin nyt vastataan, vihreät miehet ja niin poispäin. Venäjä käytti ilman tunnuksia liikkuneita hyökkääjiä eli näitä niin sanottuja vihreitä miehiä vallatessaan Krimin Ukrainalta alkuvuonna 2014. Aluksi näiden sotilaiden väitettiin olevan vain lomailemassa Krimillä.

Nyt on aika siis uudistaa meidän lainsäädäntöä myös tältä osin vastaamaan muuttunutta turvallisuustilannetta ja uudenlaisia uhkia. Näitä toimenpiteitä on ministeri Niinistön johdolla tehty lukuisia. Kansainvälisen avun vastaanottamisen ja avun antamisen lainsäädännön päätöksentekojärjestelyt ovat paraikaa eduskunnan käsittelyssä. Joukkojen reagointikykyä on parannettu. Tiedustelulainsäädäntöä ollaan uudistamassa ja montaa muuta palasta ollaan laittamassa uuden ajan ja tämän hetken turvallisuustilanteen asentoon.

Nyt siis käsittelyssä ovat aluevalvontalain ja rikoslain 17 luvun 7 b §:n muutokset. Tässä on siis kyse siitä, että lakiesityksellä on tarkoitus tilkitä meidän nykyisessä laissa oleva hybridiuhan eli vihreiden miesten kokoinen aukko. Esityksessä ehdotetaan aluevalvontalakia muutettavaksi siten, että lain soveltamisalan piiriin kuuluisi myös sellainen sotilaallinen uhka, jonka valtiollista alkuperää ei voida suoraan tunnistaa esimerkiksi sotilastunustusten perusteella. Myös rikoslain alueloukkausta koskevaa säännöstä muutettaisiin kattamaan nämä vihreät miehet eli tunnuksettomat sotilaat.

Nykyisessä voimassa olevassa aluevalvontalaissa sotilaalla tarkoitetaan siis vain sotilaspukuista, valtion asevoimiin kuuluvaa aseistettua tai aseistamatonta henkilöä. Lain lähtökohta on siis ollut perinteisempi, että vieraan valtion sotilas käyttää valtionsa tunnuksia ja on selvästi tunnistettavissa edustamansa valtion sotilaaksi. Tässä uudessa esityksessä ehdotetaan, että voimatoimia saisi käyttää koko Suomen alueella myös tunnuksettomaan sotilaaseen, sotilasosastoon tai näille kuuluvaan ajoneuvoon. Aluevalvontalaissa lakia täydennettäisiin siis erityisesti tällä sotilaan määritelmällä. Voimakeinoja voitaisiin jatkossa käyttää myös sellaisiin hyökkääjiin, joita ei siis voida suoraan tunnistaa ulkoisten tunnusmerkkien perusteella.

Hallituksen esityksen mukaan tunnuksettomalla sotilaallisella ryhmällä tarkoitettaisiin aluevalvontalain näkökulmasta sotilasosastoon rinnastettavaa, vieraan valtion lukuun, puolesta tai suostumuksella toimivaa joukkoa, joka on sotilaallisesti järjestäytynyt, varustettu tai aseistettu ja jonka valtiollista alkuperää ei voida tunnistaa. Laissa säädettäisiin tällaisille ryhmille ehdoton saapumiskielto maahan ja maassaolokielto, joiden rikkominen olisi siis jatkossa rikoslaisissa kriminalisoitua. Jatkossa siis aluevalvontalain toimivaltuuksia voitaisiin kohdistaa myös tunnuksettomiin sotilaallisiin ryhmiin koko maamme alueella viranomaisten vastuiden ja tehtävien pysyessä ennallaan.

Arvoisa puhemies! Tämä on tärkeä asia, että tämäkin nyt laitetaan kuntoon, siihen asentoon, mitä meidän muuttunut turvallisuustilanne vaatii, ja asia tullaan varmasti käsittelemään mahdollisimman ripeästi mutta perusteellisesti puolustusvaliokunnassa.

15.38 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Aluevalvontalaki on tarpeellinen siinä tilanteessa, missä Suomi tällä hetkellä on. Turvallisuusympäristö on muuttunut, kuten ministeri Niinistö ja edustaja Heinonen tässä ovat todenneet. Suomen pitää reagoida myös lainsäädännön kautta niihin turvallisuusuhkiin, joita ympäristössä tapahtuu, riippumatta siitä, ovatko ne hybridiuhkia, kyberuhkia, tunnuksettomia sotilaita tai tahoja tai ajoneuvoja, näin poispäin. Lainsäädännön pitää elää ajassa.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

Yksi asia, joka koskee myös Puolustusvoimia ja sisäistä turvallisuutta — ei aivan suoraan tähän lakiin mutta kuitenkin turvallisuusasia — on lennokkeihin liittyvät asiat. Tilanne on tällä hetkellä se, että kuka tahansa ilman mitään ikärajaa, ilman mitään erityistä koulutusta voi käydä ostamassa itselleen lennokin ja lennättää sitä käytännössä missä haluaa, vaikka siis Trafi on tehnyt ohjeet, mutta harva niitä ohjeita on todennäköisesti lukenut, koska minkäänlaista rekisteröintiä tai oikeutusta näiden laitteiden käyttöön ei ole. Lähellä lentokenttiä sallittu korkeus on 50 metriä ja muualla 150 metriä, ja nyt viime sunnuntaina kävi niin, että Pirkkalassa lääkärihelikopteri oli törmätä 400 metrin korkeudella olevaan lennokkiin. Siinä ei ole pelkästään vaarassa helikopterissa oleva potilas, siinä ovat vaarassa myös helikopterin henkilökunta ja ulkopuoliset kansalaiset alapuolella. Kysyn ministeriltä: onko tämän suhteen Puolustusvoimilla tarpeita ja onko lainsäädäntöhankkeita, ja miten tätä asiaa viedään eteenpäin? Tiedän esimerkiksi, että Niinisalon Arrow 17 -harjoituksessa oli nähty tällaista lennokkitoimintaa — vähäisessä määrin kuitenkin, mutta oli nähty.

15.41 Tiina Elovaara ps: Arvoisa puhemies! Ministeri! Hyvät edustajat! Ukrainan kriisi paljasti uudenlaisia uhkia ja toimintatapoja. Näitä ovat esimerkiksi tunnuksettomat taisteluvälineet, aseistetut siviilit ja vallansiirtoon rakennetut organisaatiot. Kriisin vaiheet voivat edetä hyvinkin nopeasti, ja niin sanotun hybrdivaikuttamisen torjunta voi osoittautua haastavaksi.

Suomessa näitä uhkia torjuvat Rajavartiolaitos, Puolustusvoimat ja poliisivoimat. Uhan muuttuessa todelliseksi tulee ensimmäiseksi ongelmaksi sen määrittely. Kuuluuko ongelman hoitaminen poliisin vai Puolustusvoimien vastuulle? Jos aseilla varustautuneet henkilöt ovat tunnuksettomia, asia kuuluu edellisen lainsäädännön mukaan poliisille. Voi osoittautua, että kyseessä ovatkin koulutetut erikoisjoukot ja että niiden interventio kuuluu laaja-alaisen operaation ensimmäiseen vaiheeseen. Tällöin ongelman hoito tosiasiallisesti kuuluisi Puolustusvoimille.

Suomen haasteet liittyvät vastatoimien käynnistämiseen ja päätöksenteon nopeuteen. On valtava riski, jos tulivoimainen ja tuntematon uhka jää vain poliisin hoidettavaksi siihen saakka, että uhan todellinen luonne paljastuu. Uhan torjunnassa vastatoimien nopeus ja tehokkuus ovat siis ratkaisevia. Valmiuslain mukainen päätöksentekovastuu on valtioneuvostolla yhdessä tasavallan presidentin kanssa. Oikean ja riittävän tiedon kulku ja päätöksenteon hitaus ovat haasteitamme.

Nyt säädettävä muutos vastaa näihin kysymyksiin hyvin. Tasavallan presidentti on toistuvasti ulkoasiainvaliokunnan kanssa keskustellut aiheesta, ja olemme myös kansanedustajien kesken vieneet asiaa muun muassa kirjallisin kysymyksin eteenpäin. Haluankin siis kiittää puolustusministeriä asian kiirehtimisestä, sillä tämä on edennyt kiitettävällä nopeudella. Olemme nähneet viime päivinä jälleen vakavia tilanteita kansainvälisillä kentillä, missä koko ajan kohtaamme uusia väkivallan muotoja, viimeisimpänä Afganistanissa tapahtunut sieppaus ja Manchesterin valitettavat terroristi-iskut. Toivon, että ministeriö tutkii laaja-alaisesti keinovalikoimaamme ja jatkaa hyvää työtään lainsäädännön päivittämiseksi.

15.43 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! On aivan äärimmäisen tarpeellinen lakiesitys meillä tällä hetkellä eduskunnassa käsittelyssä. Tämän asian ajankohtaisuus tuli eteen jo vuonna 2014 eli kohta kolmisen vuotta sitten, jolloin ministerinkin aikaisemmin

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

hyvin kuvaama ja lakiesityksen pohjassa kuvattu todellisuus tapahtui Krimillä niin sanottujen vihreiden miesten, tunnuksettomien sotilaiden, saapuessa.

Olen saanut toimia vuodesta 2011 alkaen hallintovaliokunnassa ja puolustusvaliokunnassa, molemmissa jäsenenä ja varapuheenjohtajana. Tämän hybridisodankäynnin ikään kuin heikon sauman etsimisen realiteetti on tullut tässä eduskuntatyössäkin jo itselle vastaan. Puolustuksen ja sisäisen turvallisuuden eli siviiliviranomaisten väliin jää tämä kyseinen hybridivaikuttamisen osa, jossa tätä pehmeätä rajapintaa kahden eri toimijan välillä on.

Kun ministeri on paikalla, kysyisinkin YK:n peruskirjasta, johonka ministeri ansiokkaasti viittasi: 14. päivänä joulukuuta 1974 hyväksytty määritelmä hyökkäyskäsitteestä pitää sisällään valtion ja täällä yhdessä alakohdassa myös muun toimijajoukon, jota voi olla vaikea ennalta määritellä, "valtio tai joku muu joukko, joka lähettää aseistautuneita joukkoja", kuuluu kohta. Miten ministerinä näette tähän valiokuntakuulemiseen liittyen, pitäisikö vielä syvemmälle pystyä tätä hybriditodellisuutta kuvaamaan kuin on se kuva, joka meillä Krimin tapausten jälkeen ja tässä parlamentaarisessa ja valmistelukeskustelussa on esille tullut? Onko meillä tämän lainsäädännön uudistamisen jälkeen vielä tilausta ja tarvetta syvemmälle keskustelulle?

15.46 Antero Laukkanen kd: Arvoisa rouva puhemies! Tämä lakiesitys osoittaa sen, että Suomi suhtautuu vakavasti muuttuneeseen turvallisuustilanteeseen koko Euroopan alueella. Tämä esitys kertoo myös ketteryydestä ja nopeudesta, jolla on haluttu tiettyjä epäkohtia viimeisen puolustusselonteon jälkeen laittaa nopeasti käytäntöön, ja on hienoa, että täällä on luvattu, että se myös valiokunnassa käsitellään nopeasti.

Esityksessä sanotaan: "Selonteoissa todetaan, että Suomen on turvallisuutensa kannalta seurattava tarkasti erityisesti lähiympäristöömme vaikuttavien toimijoiden sotilaallisia kykyjä ja aikomuksia. Puolustusselonteon mukaan puolustusta kehitetään vastaamaan toimintaympäristön kasvaneita vaatimuksia. Perinteisten sotilaallisten uhkien lisäksi Suomi varautuu vastaamaan entistä monitahoisempiin uhkiin, joissa yhdistyvät sotilaalliset ja ei-sotilaalliset keinot."

Nyt, kun me kaikki luemme lehdistä noita viime yön tapahtumia tuolla Manchesterissä, joutuu vaan toteamaan sen, että Suomi voi sillä, että on huolellinen omassa sisäisessä turvallisuudessaan ja ulkoisessa turvallisuudessaan, välttyä tällaisilta hirmuteoilta. Tiedämme kaikki, että noin hieman alle 300 henkilöä Suomessakin on jatkuvassa tarkkailussa ja seurannassa sen suhteen, että voisimme välttyä näiltä vastaavilta teoilta. On oikeastaan sellainen kiitoksen aihe myös valtioneuvostolle ja puolustusministerille, joka paneutuu asioihinsa hyvin, että olette jatkuvasti ajan tasalla ja myös tämä lainsäädäntö päivittyy.

15.47 Sirpa Paatero sd: Arvoisa rouva puhemies! Näitten tunnuksettomien osalta siis tällä hetkellä lentokoneet ja laivat ovat jo olleet lainsäädännön parissa ja nyt sitten ollaan tuomassa tähän myöskin henkilöt ja kulkuneuvot. Se on varmaan pitkälti hyvin perusteltua, mutta tähän tietenkin tulee kysymys, mitenkä tämä yhteistyö poliisien ja rajavallvonnan kanssa sujuu, koska olettaisin, että näissä tapauksissa, mihin tässäkin on laajasti viitattu tämän keskustelun aikana, tilanteisiin terrorismista ja muusta, tuskin on ollut kyseessä sillä tavalla tunnuksettomat aseistetut joukot, Puolustusvoimiin verrattavat. Kyllä ne ovat enemmän olleet tämmöisiä yksittäisiä ihmisiä, jotka syystä tai kolmannelle ovat tehneet tämmöisiä ikäviä ja todella järkyttäviä tekoja, ja sen takia minun mielestäni se ensimmäinen kohta on kyllä se rajavallvonta ja poliisi, joiden niihin pitäisi puuttua, ja sen takia minä

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

olen vähän kysymässä tässä samalla, mitenkä tämä yhteistyö tai sitten myöskin toimivaltuudet niitten kanssa menevät, koska toimivaltuuksia on lisätty.

Sitten tähän yleisempään kuvaan tietysti, että kun nyt me olemme lisäämässä toimivaltuuksia, on lisätty poliiseille, muutamissa kohdin rajavallvonnalle ja nyt sitten Puolustusvoimille, niin hallituksen sisältä olisi kiva tietää, mitä muuta, koska oman ajatteluni kannalta pelkästään voimakkeiden lisääminen ja niiden mahdollistaminen ei paranna yleistä ihmisten turvallisuudentunnetta vaan yleisesti siihen tarvitaan kansainvälisiin sopimuksiin lisää maita mukaan, niitten vahvistamista, niitten toimeenpanemista, tarvitaan lisää rauhanneuvotteluja, tarvitaan lisää kehitysyhteistyötä, tarvitaan lisää kahdenvälistä vuorovaikutusta ja näillä keinoilla itse asiassa paljon nykyistä paremmin turvataan sitä meidän rauhallista ja Suomen omaa itsenäisyyttä.

Siitä syytä nämä kaksi kysymystä: miten poliisit ja rajavallvonta, ja millä muilla keinoilla, rauhanomaisiin keinoihin, lisätään ihmisten turvallisuudentunnetta?

15.50 Hannu Hoskonen kesk: Arvoisa rouva puhemies! Tämä hallituksen esitys on erittäin hyvä ja kannatettava. Aluevallvonta- ja rikoslain muuttaminen ajankohtaa vastaavalle tasolle on erittäin hyvä asia.

On muistettava koko ajan, että turvallisuusolosuhteet meidän rajoillamme ja yleensä Euroopassa ja myös kaikkialla muuallakin maailmassa ovat muuttuneet rajusti. Meidän on varauduttava kaikkiin sellaisiin riskeihin, jotka voisivat tulevaisuudessa olla meidän uhkiamme, niin että kun sitten joskus se mahdollinen tilanne on syntymässä — toivon mukaan se ei koskaan kuitenkaan synny — meillä pitää olla lainsäädäntöpohja kunnossa, koska viranomaisenhan ei voi toimia koskaan mitenkään muuten, hänen toimintansa tulee aina perustua lakiin. Hän ei saa lähteä säveltämään uudessa tilanteessa, että tekisikö niin tai näin, vaan kun lainsäädäntöpohja on kunnossa, niin nimenomaan nämä tunnuksettomat sotilaat ja mahdolliset sotilasajoneuvot, niihin varautumista vartenhan tässä tätä lakia ollaan muuttamassa.

On erittäin hyvä, että puolustusministeri on ottanut tämän asian vakavasti. Tämä on ymmärrykseni mukaan tullut kohtuullisen nopeassa aikataulussa, jolloin saadaan syntymään meiltä Suomesta myös viesti muille, meidän naapureillemme ja muualle maailmalle, että me olemme valmiina siihen tilanteeseen, mihin tämä nykyinen maailma on johtanut. Eihän tämä kenenkään vika ole, mutta on viisautta varautua ja sitten ennen kaikkea luoda meidän viranomaisille Puolustusvoimissa ja Rajavartiolaitoksessa ja muillekin viranomaisille selkeä tausta, jonka voimin he voivat toimia, jos tilanne niin vaatii.

15.51 Pauli Kiuru kok: Arvoisa rouva puhemies! Edustaja Paatero toi esiin nämä pehmeät keinot tässä rinnalla, muun muassa kansainväliset sopimukset ja tietysti sisäiseen turvallisuuteen muuten vaikuttavat asiat, joihin liittyvät esimerkiksi koulutus, sosiaaliturva ja tämän tyyppiset asiat. Ne ovat todella tärkeitä, mutta tietysti tässä nyt täytyy muistaa koko ajan se, että näitä kansainvälisiä sopimuksia eivät kaikki osapuolet kaikissa tilanteissa noudata, mikä on tässä esimerkiksi vuonna 2014 nähty. Jos Geneven sopimusta ja muita kansainvälisiä sopimuksia olisi noudatettu, niin emme olisi nähneet tunnuksettomia sotilaita siellä, missä olemme heitä nähneet. Siinä mielessä yhdyin tietysti Paateron näkemykseen tällaisella yleisellä tasolla, että sisäisen turvallisuuden kannalta pitää sisäisesti yhtenäisesti valtiosta pitää huolta. Toisen maailmansodan jälkeen ei ole hyökätty yhteenkään maa-

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

han, mikä on sisäisesti yhtenäinen. Sellaisesta kansasta, joka kokee maansa puolustamisen arvoiseksi, pitää pitää kiinni kaikissa tilanteissa.

15.52 Mika Kari sd: Arvoisa rouva puhemies! Äsken en ehtinyt ihan kaikkea tuomaan esiin tai kysymään ministeriltä. Nämä hybridinmentävät aukot on uudella lainsäädännöllä tilkittävä, näin asian laita on, ja hyvä, että tähän työhön on ryhdytty. Kysyn kuitenkin, kun tässä hallituksen esityksessä on myös tämä Ahvenanmaan asema nostettu esiin ja tämän Ahvenanmaa-kohdan loppu on, että "esityksen ei arvioida olevan ristiriidassa Ahvenanmaan erityisasemaa" ja niin edelleen. Olisin vielä ministeriltä mielelläni kuullut arviota tähän Ahvenanmaan itsemääräämisoikeuteen ja suhteessa siihen YK:n peruskirjaan, josta aikaisemminkin jo mainitsin.

15.53 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Haluan esittää puolustusministeri Niinistölle kiitokseni tästä hyvästä lakiesityksestä, jolla edelleen kohennetaan Suomen turvallisuutta. Sotilaallinen uhka on laajentunut viime aikoina myös sellaisiin toimiin ja toimenpiteisiin, joihin emme ole aiemmin osanneet täysin varautua. Tämä Krimin valtaus vuonna 2014 osoitti, että sotilaallinen toiminta voi edetä hyvinkin nopeasti ja yllätyksellisesti siten, ettei siihen voida eikä ehditä perinteisin keinoin välttämättä riittävästi varautua, vaikkakin meillä Puolustusvoimat on hyvin koulutettu ja meillä on hyvä maanpuolustustahto. Puolustusministeriössä on tehty myös muita toimenpiteitä ja niihin on varauduttu. Niillä voidaan Suomen turvallisuutta edelleen parantaa.

Arvoisa puhemies! Käsittääkseni nyt on tehty esiselvitys maa- ja kiinteistöhankintoja säätelevän lain pohjaksi maanpuolustuksen ja huoltovarmuuden kannalta tärkeissä kohteissa. Viime hallituskaudellahan monien maanpuolustuksen kannalta tärkeiden strategisten alueiden valumisesta ulkomaalaisomistukseen käytiin paljon keskustelua, mutta vasta nykyinen hallitus ja erityisesti puolustusministeri Niinistö on tehnyt paljon työtä ja edistänyt hyvin kiitettävästi asiaan varautumista ja vastaamista. Kysyisinikin tässä yhteydessä puolustusministeriltä, milloin näitä maakauppoja koskeva lakiesitys on näillä näkymin tulossa eduskunnan käsittelyyn. Sillähän parannettaisiin tosiaan merkittävästi turvallisuusviranomaisten toimintaedellytyksiä nykyiseen verrattuna.

Puhemies Maria Lohela: Ministeri Niinistö, 3 minuuttia puhujakorokkeelta.

15.55 Puolustusministeri Jussi Niinistö: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos edustajille kiitoksista ja rakentavasta lähetekeskustelusta.

Edustaja Heinonen antoi varsin kattavan katsauksen lakiesityksen taustojen sisältöön, ja yhdyn hänen toiveeseensa esityksen ripeästä käsittelystä.

Edustaja Kiuru kysyi lennokeista. Tämä on ajankohtainen kysymys. Lennokkien osalta lainsäädäntöä on tosiaan syytä tarkistaa. Puolustushallinnon osalta voin sanoa, että ongelma on tiedostettu ja toimeen on jo tartuttu. Olen jo viime vuoden puolella asettanut hankkeen, jossa lennokkitoimintaa ja yleensä miehittämätöntä ilmailua koskevaa lainsäädäntöä on tarkoitus kehittää nimenomaan turvallisuuden näkökulmasta. Tarkoitus on estää luvaton toiminta Puolustusvoimien kohteissa ja varmistaa sotilasilmailun lentoturvallisuus niin sanotussa alailmatilassa. Toivottavasti lähitulevaisuudessa pääsen eduskunnalle esittelemään säädösmuutoksia.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

Edustaja Elovaaran kanssa olen yhtä mieltä siitä, että selkeä vastuunjako mutta myös sujuva yhteistyö ja tiedonvaihto viranomaisten välillä takaavat kansallisen kyvyn vastata erilaisiin uhkatilanteisiin.

Edustaja Kari viittasi YK:n peruskirjaan. Olen antanut itselleni lakiosastomme puolesta kertoa, että Yhdistyneitten kansakuntien peruskirjan 51 artikla ei sanamuotonsa mukaan edellytä, että hyökkäyksen tekee toinen valtio. Puolustautumisoikeuden käyttö edellyttää, että hyökkäys mittasuhteiltaan ja vaikutuksiltaan vastaa valtion asevoimien tekemää hyökkäystä. Tunnuksettomuudella ei ole teon oikeudenvastaisuutta poistavaa vaikutusta. Tämä on varmasti sellainen asia, mitä kannattaa valiokuntakäsittelyssä juristeilta enemmän kysyä, samoin kuin tätä Ahvenanmaan asemaa, mutta ainakin meidän juristiemme tulkinta oli, että Ahvenanmaan kansainvälisoikeudelliseen asemaan tällä lainsäädännöllä ei ole muutosta.

Edustaja Paatero pohti laajemminkin sitä, miten voidaan keinoja käyttää alueloukkaajia vastaan ja mitä sitten esimerkiksi terroristeja vastaan, jos oikein ymmärsin. Se on tietenkin lähtökohta, että Puolustusvoimilla ei ole toimivaltaa yleisen järjestyksen ja turvallisuuden tehtävien osalta, vaan toimivalta kuuluu lain mukaan poliisille, jota Puolustusvoimat voi tukea pyynnöstä virka-avulla, ja virka-avun laajuudesta päätetään aina tapauskohtaisesti.

Edustaja Savio viittasi tähän maa- ja kiinteistökaupan mahdolliseen kieltoon tai luvanvaraistamiseen EU- ja Eta-maiden ulkopuolelta tuleville kansalaisille. Tästähtiin puolustusministeriön toimesta selvitys, ja nyt sitten asia on etenemässä lakivalmisteluun. Tämä on siitä haastava harjoitus, että kyse on muistaakseni kahdeksan ministeriön alalle ulottuvasta lainsäädännön muutoksesta, joten aivan yksinkertaisesta asiasta ei ole kyse. Mutta sen sanon, että jos tämä asia olisi puolustusministeriön vastuulla, se olisi jo eduskunnassa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin puolustusvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ylimääräisen taiteilijaeläkkeen perusteella myönnettävistä perhe-eläkkeistä

Hallituksen esitys HE 58/2017 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Maria Lohela: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle sisäasiainvaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

15.59 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Taiteilijat ovat kulttuurialan duunareita, joita ilman elämämme olisi värittömämpää. Heidän työpanoksensa yhteiskunnallinen arvo on merkittävä, ja taiteentekijät ovat kautta historian ikuistaneet palasia kansakuntamme vaiheista osaksi kotimaista kulttuurihistoriaa.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

Taiteilijoita ei useinkaan mielletä yrittäjiksi, joita iso osa heistä käytännössä on alan työpaikkojen rajatusta määrästä johtuen. Kulttuurin elinvoiman näkökulmasta taiteilijoiden työtä tulee tukea, sillä vain pieni osa heistä pystyy elättämään itsensä täysin työstään saamallaan ansioilla. Luovilla aloilla työskentelevien henkilöiden toimintaedellytyksiä on kehitettävä muuttamalla lainsäädäntöä siihen suuntaan, että se ottaa huomioon nykyistä paremmin luovan alan erityispiirteet. Onneksi meillä on nyt kulttuuriasioista vastaavana ministerinä perussuomalainen tekijämies Sampo Terho, joka toimivaltansa puitteissa edistää varmasti taiteilijoiden asemaa parhaalla mahdollisella tavalla.

Arvoisa puhemies! Eläketurvassa on luovilla aloilla uransa tehneiden osalta paljon parannettavaa. Taiteilijaeläkkeellä on Suomessa pitkä perinne, ja sitä myönnettiin jo 1800-luvulla. Silloista, apurahan kaltaista eläkettä nautti esimerkiksi J. L. Runeberg. Tavoite oli turvata lahjakkaiden taiteilijoiden työskentelymahdollisuudet ja tätä kautta edistää taiteen tuottamista.

Toivon, että ylimääräisen taiteilijaeläkkeen saajien määrää tullaan kasvattamaan lähivuosina. Nykyisin ylimääräistä taiteilijaeläkettä saa vain reilut 1 000 henkilöä. Näin ollen siihen pohjautuvien perhe-eläkkeiden myöntämisen taloudelliset vaikutukset eivät ole merkittäviä. Toisaalta monelle vähävaraiselle etuuden saajalle tuki voi olla todella tärkeä. Tässä julkisten alojen perhe-eläkettä koskevien säännösten pohjalta laaditussa, taiteilijaeläkkeeseen liittyvässä, perhe-eläkkeitä koskevassa esityksessä ei mielestäni ole mitään negatiivisia vaikutuksia, ja uudistukselle on varsin selvät perusteet.

Hyvää esitystä on helppo kannattaa. — Kiitos.

16.02 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Elomaa hyvin kuvasi tämän tilanteen. Meillähan tuo täysi taiteilijaeläke on kovin pieni edelleen kuitenkin tänä päivänä, vain tuo reilu 1 300 euroa, ja on hyvä, että siihen tulee myös tällainen perhe-eläkejärjestelmä. Tietyllä tavalla ymmärsin, mitä edustaja Elomaa tarkoitti tuolla viittauksella yrittäjiin. Meidän taiteilijamme toki toimivat monet näin, mutta pelkästään emme voi tietenkään laskea tätä sen varaan, että taide olisi jollain tavalla vain bisnestä, vaan meillä pitää olla mahdollisuus tehdä myös sellaista taidetta, joka ei välttämättä ole niin myyvää eikä välttämättä tuo niin suuria tuloja vaan antaa myös jotain muuta, ja usein tällaisen isomman teoksen taikka jonkun muun tekeminen saattaa olla niin suuri projekti, että se ei yksistään elätä. Silloin me tarvitsemme apurahalle järjestelmää mutta myös niin, että tuon taiteilijauran jälkeen sitten taiteilijaeläkkeelle saadaan tekijöitä, jotka eivät välttämättä koko elämänsä pysty tekemään sitä omaa taidettaan, on sitten kyse vaikkapa artisteista taikka muista taiteilijoista. Silloin pitää olla myös tämäntyyppinen järjestelmä, ja pidän tätä myönteisenä, että nyt tämä perhe-eläkeasia on myös tässä mukana.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan, jolle sivistysvaliokunnan on annettava lausunto.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

7. Hallituksen esitys eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Uuden-Seelannin välillä tehdyn suhteita ja yhteistyötä koskevan kumppanuussopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Hallituksen esitys HE 55/2017 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin ulkoasiainvaliokuntaan.

8. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kirkkolain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 26/2017 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 7/2017 vp

Toinen käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotus, jonka sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä.

Keskustelu

16.04 **Hannu Hoskonen kesk:** Arvoisa puhemies! Tämän lakiesityksen ja hallintovaliokunnan mietinnön takana on vain se esitys, että arkkipiispan vaalissa demokraattista päätöksentekoa lisätään. Näin ollen, kun arkkihiippakunnan äänimäärää vähennetään ja sitä kautta saadaan kirkolliskokousedustajille äänivaltaa lisää, se leventää tätä demokraattista päätöksentekoa ja antaa sen päätösvalan aidosti yhä enemmän seurakuntalaisille, mikä mielestäni on näissä olosuhteissa ja demokraattisessa yhteiskunnassa erittäin tervetullut kehityssuunta. Suomalainen demokratiahan on aina perustunut siihen, että jokaisella suomalaisella ihmisellä, olkoon hän missä organisaatiossa tahansa valittuna edustajana parlamentarismien sääntöjen mukaan, tulee olla aitoa päätösvaltaa. Tämä nyt käsillä oleva mietintö ja hallituksen esitys nimenomaan edustavat tätä linjaa.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 26/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

9. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 21/2017 vp
Valiokunnan mietintö MmVM 6/2017 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 21/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain 6 a §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 46/2017 vp
Valiokunnan mietintö StVM 5/2017 vp

Toinen käsittely

Eduskunta hyväksyi ensimmäisessä käsittelyssä sisällöltään päätetyn, hallituksen esitykseen HE 46/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen. Lakiehdotuksen toinen käsittely päättyi. Asian käsittely päättyi.

11. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi Opetushallituksesta annetun lain ja Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksesta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 31/2017 vp
Valiokunnan mietintö SiVM 4/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 31/2017 vp sisältyvien 1.-2. lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely päättyi.

12. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteessä käytettävien vaihtoehtoisten polttoainneiden jakelusta

Hallituksen esitys HE 25/2017 vp
Valiokunnan mietintö LiVM 5/2017 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 25/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

13. Terveystenhuoltolain 50 § 3 mom. on muutettava

Kansalaisaloite KAA 3/2017 vp

Lähetekeskustelu

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

14. Lakialoite laiksi terveydenhuoltolain 50 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 6/2017 vp Thomas Blomqvist r ym.

Lähetekeskustelu

Asia poistettiin päiväjärjestyksestä.

15. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä, laiksi rahanpesun selvittelykeskuksesta sekä eräiksi niihin liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 228/2016 vp

Valiokunnan mietintö HaVM 8/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.5.2017 pidettävään täysistuntoon.

16. Valtioneuvoston selonteko kansallisesta energia- ja ilmastostrategiasta vuoteen 2030

Valtioneuvoston selonteko VNS 7/2016 vp

Valiokunnan mietintö TaVM 8/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.5.2017 pidettävään täysistuntoon.

17. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ajoneuvolain, ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain ja ajoneuvojen yksittäishyväksynnän järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 9/2017 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 6/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.5.2017 pidettävään täysistuntoon.

Pöytäkirja PTK 58/2017 vp

18. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi merilain, aluksen teknisestä turvallisuudesta ja turvallisesta käytöstä annetun lain 2 §:n ja merityösopimuslain 11 luvun 4 §:n muuttamisesta sekä Kansainvälisen merenkulkujärjestön eräiden yleissopimusten eräiden liitteiden muutosten hyväksymisestä ja laiksi sopimusmuutosten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Hallituksen esitys HE 23/2017 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 7/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.5.2017 pidettävään täysistuntoon.

19. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ajoneuvolain ja tieliikennelain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 33/2017 vp

Valiokunnan mietintö LiVM 8/2017 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 24.5.2017 pidettävään täysistuntoon.

20. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on keskiviikkona 24.5.2017 klo 14.00. Täysistunto lopetettiin klo 16.08.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola